Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון כב (רכב)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

1. הכנסיה הציונית בלונדון. אהרן פרנקל.
2. חדשות ומאורעות.
3. התנועה הלאומית.
4. שונות.

VOL. VI | NEW YORK, AUGUST 13, 1920 | No. 22 (222)

[H]ATOREN
Publ[ish]ed weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH A[VE]NUE, NEW YORK.
Telepho[ne] Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין התתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן נוסע עכשיו לשם עניני „התורן", וכמו־כן לשם יתר העתונים הציוניים במדינת מאססאטשוסעטס. הנסיעה הזאת היא האחרונה של מר כהן, לכשיגמור את נסיעתו זו יעזוב את ארצנו ויסע לארץ־ישראל.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".

VOL. VII NEW YORK, AUGUST 13, 1920 No. 22

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

—

העורך:
ראובן ברינין

שנה שביעית | ניו־יורק, כ"ט אב, תר"ף | גליון עשרים ושנים

הַכְּנֵסִיָּה הַצִּיּוֹנִית בְּלוֹנְדּוֹן

רין־וחשבון מפורט מאת סופרנו

א ה ר ן פ ר נ ק ל.

ה י ש י ב ה ה ש נ י ה.

יום ד', 7 יולי, אחרי הצהרים.

נשיא הכנסיה, השופט העליון לואיס ד. בראנדייס, פותח את הישיבה בנאום הזה:

נ א ו מ ו ש ל ב ר א נ ד י י ס.

סוף־סוף הגיעה להעם היהודי שעת־הכושר הגדולה. אנחנו באי־כח העם התאספנו היום בכאן לדון ולהחליט כיצד והאיך להפיק את התועלת הכי־מרובה מההזדמנות הזאת שבאה לנו. בסאן־רימו באה לידי גמר טוב עבודתו של הרצל הגדול. הוא הקדיש את חייו לשם בית־מקלט יהודי בטוח במשפט־גלוי בארץ־ישראל ומת על קדוש האידיאל הזה. ההכרה הזאת ניתנה לנו עכשיו מאומות העולם. זהו כל מה שאפשר היה להן לעשות בשבילנו — ועשו; את השאר צריכים אנו לעשות בעצמנו. ותעודתנו כולה מראשה עד סופה היא של בנין והקמה. עלינו כעת לעבד תכניות לישוב ולבנין. צריכים אנו ליצור מכונה הסתדרותית ופועלת המסוגלת לעבודה שלפנינו. עלינו לבחור באותם האנשים שעל־פי עצם תכונתם, חנוכם ומומחיותם מוכשרים הם לנהל את העבודה הזאת. ואחרון אחרון — עלינו למצוא ולהשיג את הכספים המרובים הדרושים למפעל זה. כי מבלי האמצעים הכספיים יהיה כל עמלנו, שיעמלו גם הכי־מוכשרים בקרבנו וגם על־פי השיטה הכי מתוקנה ומשוכללה, לשוא ולריק.

קשה היא תעודתנו ומרובות הן פרובלימותיה, ורבים עוד המעצורים והמכשולים בדרכנו. אולם לפרובלימות יש פתרון ועל הקושי נתגבר. המפעלים הגדולים שהקים עמנו במשך דורות לאין מספר של זעם ותוכחה משמשים לנו בטחון גמור, כי יכול נוכל. כבר הוא אָמנם עול התעודה הזאת, אבל בחפץ־לב וברצון רב נמשך בו. אוירה של ארץ־ישראל וקסם יפיה יאצילו מרוחם והודם עלינו וישפיעו עלינו. עבוד נעבוד בבטחון גמור, שהנטיה לצדק ויושר חברותי המקננת בלבי היהודים מאָז ומעולם, תיצור לנו שם תרבות עברית חדשה הבראית וראויה לעברנו ועתידנו. עם ישראל במולדתו העתיקה בארץ־ישראל, שלה התפלל ולה שאף כל הימים, ייצר תרבות כזו שאורה יגיה את מחשכי העולם הנבוך ובישראל יתברכו שוב כל גויי הארץ. העת עת לעשות היא ובשום אופן אל נפנה את לבנו להזיות־שוא ודמיונות הבל. תעודתנו עומדת על העבודה, ההקרבה העצמית והבינה הישרה. וכל יהודי ויהודי מחויב להשתתף בעבודה הזאת. נגש־נא אל העבודה, מפני שהזמן קצר והצורך גדול־גדול מאד.

על דוכן־הנואמים עולה הד"ר נורדוי ונושא את הנאום האנגלי הזה:

נ א ו מ ו ש ל ה ד"ר מ א כ ס נ ו ר ד ו י.

במשך שנות־הגיהנום האלה שהתחילו בשנת 1914 נשמע רק קול נהי ובכי־תמרורים במחנה ישראל, אולם בשבועות האחרונים נשמע קול ששון ושמחה במעונות שגרמה לו החלטת סאן־רימו הנדיבה, אשר בריטניה הגדולה ושאר ממשלות־ההסכם ובעלות־בריתן החליטו לקבעה בחוזה עם טורקיה.

הפקט הזה אם אינו עדיין השבתה הגמורה של ארץ־ישראל לעם ישראל הרי יש בו מחשבת היהודים לארץ־אבותיהם ומכפר במקצת על הזדונות והפשעים האכזריים שבהם חטאו נגד אבותינו, מתחילה הרומאים העריצים ואחר־כך הנוצרים, ששכחו את תורת מחוקקם. עכשיו בא הדבור האנושי הברור והבהיר, המביע להעולם הגדול את שאיפותינו ותקוותינו, ולהעם היהודי את הרעיונות המעורפלים שקננו בלב כל יהודי ושחיו בההכרה הברורה של באי־כחם והדבור הזה ממתיק את היסורים והצרות, שסבלנו עד עכשיו, ומבטלם.

הכנסיה הזאת אינה עוד אָמנם אותו הקונגרס היהודי הדרוש ושתנאי אירופה החוויים עכבו בעד קריאתו. אולם למרות זאת בשעה זו א ת ם הנכם באי־כח העם היהודי והקבוץ הציוני. הכנסיה הזאת במהותה ובתעודתה היא הכי־קרובה לקונגרס אמתי, שמחובתנו הראשונה היא לקראו בההקדם הכי־אפשרי, אולם בכל זאת, כשאנחנו יושבים ומצפים לקונגרס, מוצאות להן בינתים השאיפות הציוניות של ההמונים בטוי בקבוצות הציוניות הנבחרות שבארצות שונות.

לפי הוכחתי הפנימית הדבר הראשי והיחידי שצריך להלהיב את לבכם ונפשכם ברגע זה הוא רעיון הרצל (הקהל קָם ממקומו), זה הכשרון הנבואי הראשון בזמננו להביע את מלת־הקסם — שלפי תקותנו תהפך לעובדה — מדינה יהודית. זוהי לא הציוניות המיסטית ששרשה ויסודה בתפלות של שנות מאות בגלות. ציוניותנו ריאלית וחדשה היא כאחת. זוהי הכרזה, שנעשתה לחלק החוק בין־הלאומי. הרצל היה הראשון לחזות כל זאת מראש. ומה גדולה היא כעת שמחתי לראות שאנשים שונים, שהתאמצו בכל כח השפעתם להקטין את האיש הזה ומפעלו — הציוניות המדינית, הנה דוקא עכשיו מוכרחים גם מתנגדינו להודות, כי תנועתנו תנועה מדינית היא. אם איננו קבוצה מדינית כי אָז אך ורק אפס אנחנו ולא יותר.

חושבני, שחובתכם הראשונה היא להסתגל למצב החדש ולכונן את כל מחשבותיכם ופעולותיכם בתור אומה מדינית. עד עכשיו היו הציונים רק חלק מן היהדות הכללית ובעיני מתנגדינו היהודיים היינו כהוזים. אולם הזמן הזה כבר עבר לבלי שוב; זוהי כבר נחלת ההיס־טוריה שלא מתנגדינו אלא אנחנו נכתוב אותה. בכל עת ובכל שעה צריכים אָנו לזכור, כי מהיום והלאָה אומה בין האומות אנחנו עם כל החובות והתעודות השייכות לזה. מוסד באי־הכח שלנו הוא הפארלאמנט שלנו לחוקק חוקים. אם אתם תתרוממו למדרגת־השגה זו המחייבת אתכם בתור שליחיה הנאמנים ובאי־כחה הנבחרים של אומה חיה, אָז תבינו גם את האחריות המוטלת עליכם ותשיגו גם את גודל התקוות, שתולים בכם כל אלה, שעיניהם כלות ומצפות לאות בפלא תחיתנו. אנחנו נמשיך את דרכנו ופעולותינו. ההשגחה בחרה בכם להיות מחייו ויוצריו של עם ישראל החדש (מחיאות כפים סוערות ותשואות חן).

אחרי כלות הד"ר נורדוי את נאומו מציע הד"ר בודנ־היימר בשם „ועד־הזקנים" למנות את הלורד רוטשילד, מר פרבשטיין, ד"ר י. טהון, מר אלייניקוב, מר טיומקין, מר ד. ילין, ד"ר קליי וד"ר רופינזון לסגני הנשיא בועידה. ההצעה הזאת מתקבלת וכל המועמדים נבחרו פה־אחד.

אחר כך קורא הד"ר קליי את הדין־וחשבון הזמני של ועד־האשור. חברי הועד הזה הם: הד"ר קליי, אלכסנדר גולדשטיין וה. סקלר. הועד הזה החליט, כי הרשות להצביע בתור צירים של הכנסיה יש רק: א) לחברי הועד הפועל הגדול והקטן. ב) לבאי־כח אוצר התישבות היהודים. ג) לחברת אנגלו־פלשתינה והקרן הקיימת לישראל, ולצירי הפדרציות האלה: אמריקה — 39, ארגנטינה — 1, אוסטריה — 7, בלגיום — 1, בסרביה — 2, בוקובינה — 3, בולגריה — 4, קנדה — 4, צ'יכו־סלובקיה — 4, מזרח־גליציה — 5, מצרים — 2, אנגליה — 17, אסטוניה — 1, צרפת — 5, גרמניה — 6, ארץ יון — 3, הולנדיה — 2, אונגריה — 3, איטליה — 2, יוגו־סלביה — 1, לטביה — 3, ליטה (קובנה) — 3, פרס — 1, פולניה הקונגרסית — 30, מערב גליציה — 6, רוסיה הלבנה — 5, ליטה (ווילנה) — 9, רומיניה — 4, טרנסילבניה — 2, מרמרוץ — 1, רוסיה וקוקז — 8, דרום רוסיה — 8, סקנדינביה — 2, סיביריה — 1, אפריקה הדרומית — 5, ספרד ופורטוגל — 1, שווי־צריה — 1, טורקיה — 2, זילנדיה החדשה — 1, מזרחי — 40, פועלי ציון באנגליה — 2, אחדות העבודה בארץ־ישראל — 3, פועלי־ציון באמריקה — 5, „הפועל הצעיר" בארץ־ישראל — 2, צעירי ציון — 8, הסתדרות היהודים הספרדים בארץ־ישראל — 2.

להמומחים, שהוזמנו על־ידי הועד הפועל להשתתף בכנסיה אין זכות־הצבעה.

הד"ר בודנהיימר מציע בשם „ועד־הזקנים" (סעניא־רענקאנוועגט) את ההצעה הזאת:

„הועידה מחליטה שחובת „ועד הזקנים היא לעיין בכל השאלות העומדות על הפרק בועידה, להציען לפניה ולהצביע עליהן".

הד"ר נורדוי יצא בדברים חריפים נגד ההצעה הזאת. לפי דעתו יש בה משלילת חופש הכנסיה לדון בעצמה על מעשיה ולהחליט בהם. היושב־ראש מר בראנדייס השיב על זה, כי כל הצעה הבאָה לצמצם זמן ולהקל על־ידי כך את עבודת הכנסיה רצויה היא, ואין בזה משום חשש של דיקטאטורה. אחרי חלופי־הדברים האלה בין נשיא הכבוד ובין הנשיא נתקבלה ההצעה ברוב דעות גדול.

על־פי הצעתו של מר י. די־האאז נמנו שלשה מתורגמנים, אחד לעברית, אחד לגרמנית ואחד לצרפתית.

ה ר צ אָ ת ו ש ל מ ר י ו ל י ו ס ס י מ ו ן.

מר יוליוס סימון קורא הרצאה בגרמנית על עבודתנו הקרובה בארץ־ישראל ובא לידי המסקנות האלה:

א.

1) כדי להגדיל ולהרחיב את הישוב החקלאי במדה מרובה צריכים אנו לרכוש תיכף שטחי קרקע גדולים בלתי־מעובדים ושאנו יכולים להשיגם ברשיון האדמיני־סטראציה ובהסכמתה.

2) הוצאות הקניה, הכבוש וההכשרה הן על חשבון האוצר הלאומי — הקרן הקיימת לישראל.

3) קרן־היסוד תלוה כספים רק לצרכים חקלאיים, שיעזרו להפוך את חוות הקרן הלאומית למושבות חפשיות ועומדות ברשות עצמן, שיושביהן הם אכרים זעירים העובדים בעצמם את האדמה.

4) כל פועל חקלאי שבדעתו וברצונו להתישב על הקרקע צריך לכך גם להון מינימאלי משלו.

ב.

1)העבודות הצבוריות תעשינה רק לשם תועלת הצבור והחסכון הלאומי.

2) בין העבודות הצבוריות הצריכות להעשות תיכף ומיד באה לראש וראשונה ההשקאה ואחר כך יעור ההרים והעמקים במדה מרובה שיעשה על חשבון הקרן הלאומית. חושבים, שהאדמיניסטראציה תמסור לרשותנו את כל הקרקעות הנצרכות לעבודות האלה.

3) כדי להספיק מעון ודירה להמהגרים יש לבנות תיכף אלפים בתים, ומלבד זה יש להקים דירות ארעיות על חשבון כספי הצבור. הבתים האלה יעמדו לשכירה. מלבד זה יש להלוות כספים על אפותיקאות להקמת מספר בתים כזה על־ידי אנשים פרטיים. לפי־שעה תספיק קרן־היסוד את ההלוואות האלה.

ג.

1) מטרת הקולוניזציה הלאומית שלנו היא להושיב על הקרקע את הפועל היהודי שבעצמו יעבוד את אדמתו.

2) שכר העבודה של הפועלים היהודים בתקופה הראשונה של הכשרת הקרקע צריך להספיק בידי האומן המוכשר, לחשוך לו את הסכום המינימאלי הדרוש לו להתישבות על הקרקע.

3) הלואות תנתינה לקבוצות קואופירטיביות העוסקות בעבודות פרודוקטיביות ולעזור להן ברכישת הכלים והמכשירים הדרושים לעבודתן. מלבד זה יש להספיק להן, עד כמה שאפשר, תמיכות לאחריות בפני מחלה, בתי־תמחוי ובתי־לינה לפועלים כדי להוזיל על־ידיהן את מחיר צרכי החיים להפועלים.

4) יש ליסד לשכת עבודה מיוחדה שתטפל בכל עניני העבודה והשייך לה.

ד.

1)הפינאנסים שלנו ימצאו בהשגחה ובהנהלה כאלה, שתשמשנה ערובה נאמנה, כי הכספים הנועדים לארץ־ישראל יוצאו באופן הכי־טוב ומועיל. אמון מלא ושלם בההנהלה העתידה של הפינאנסים שלנו תנאי הכרחי הוא להשגת הכספים הדרושים.

2) אוצר התישבות היהודים (הקולוניאלבאנק היהודי) צריך להתגדל ולהתפתח ולהיות הסוכנות הפינאנסית של הסתדרותנו. וכל המפעלים, שמפני טעמים לאומיים אין למסרם בידי בעלי היזמה הפרטית, יעמדו תחת הקונטרולה שלו.

3) בתכנית עבודתנו הפינאנסית יש להעביר קו מבדיל ומסמן בין הכספים המושקעים לשם מסחר והמבטיחים גם את הקרן וגם את הרבית ובין הכספים שמשתמשים בהם לשם מטרות לאומיות ושאין לערוב לא בעד תשלום הרבית ולא בעד החזרת הקרן לתורמים.

4) את עסקי הבאנק של „חברת אנגליה־פלשתינה" יש להרחיב גם בארץ־ישראל וגם בלונדון תיכף לאחרי הגדלת הון החברה הזאת.

5) לעבודת ההתישבות שלנו במשך שתי השנים הבאות דרוש סכום של שמונה מיליון לירות שטרלינג. הכסף הזה ינתן מאת „קרן היסוד", שחצי הונו יושקע במפעלים העומדים על בסיס מסחרי והחצי השני במפעלים לאומיים כאלה שאין להם הכנסה במובן מסחרי.

6) כספים המושקעים במפעלים העומדים על בסיס מסחרי יושבו להקרן בהקדם הכי־אפשרי.

7) „קרן־היסוד" מוקדשה היא כולה לעבודת ההתישבות בארץ־ישראל. כל הוצאות ההסתדרות תהיינה על חשבון השקלים ומתרומות המתקבלות מציונים מאורגנים.

הרצאת י. א. ניידיץ על „קרן היסוד"

מר י. א. ניידיץ נושא בעברית את ההרצאה הזאת על „קרן־היסוד":

בגשתנו היום להרצות על־דבר „קרן־היסוד" צריך אני להקדים ולאמר: שום שייכות אין לקרן־היסוד עם אלו הכספים, שאפשר להשיגם באופן מסחרי, כמו מניות בעד הבאנקים, אפותיקאות לבנין בתים וערים ועוד מיני כספים כאלה, שאת הקרן עם הרבית נוכל להתחייב לשלם כסדרם מדי שנה בשנה. קרן־היסוד מטרתה היא לתת את היכולת להעביר לארץ־ישראל המוני יהודים ולעשות שמה אותן העבודות ששום חברת־מניות הקשורה ברוחים לא תוכל לעשות אותן. בקצרה: כל אלו העבודות הפומביות, שכל ארץ וארץ עושה אותן על חשבונה מבלי השגיח בדבר אם תושב לקופתה, הרבית או הקרן, אלא מפני אותו הטעם, כי העבודות האלו נחוצות בשביל הפרחת ארצותיהן.

הנני מכנה קרן זו בשם „קרן־היסוד", כי היא היסוד להתישבות המוני יהודים בארץ, ותשמש גם בתור יסוד לכל ההלואות שנעשה בעתיד, בכדי שתהיה לנו הערבות הנחוצה בעדיהן; מטעמים הללו הנני בא לידי ההנחה הראשונה שלי: — הועידה השנתית תכריז על יסוד קרן של 25 מיליונים פונטים אנגלי בשם „קרן־היסוד".

הכספים של קרן־היסוד מיועדים:

א) בשביל הוצאות, שאינן חוזרות. ב) הוצאות, שכספיהן אמנם חוזרים רק אחרי עבור הרבה שנים. בחלק הראשון הנני כולל: א) ההגירה לכל הפתות

עלינו לחשוב על מספר לא פחות מ־25 אלף מהגרים מדי שנה בשנה. כל אלה לא יוכלו לנסוע על חשבונם בשעת משבר במזרח וירידת הוליוטה כבימינו אלה. ואם נניח אפילו שהם יקבלו על חשבונם את ההוצאות של קנית כרטיסי הנסיעה, אז יתר ההוצאות (כגון: הספקת דירות ומזון בשבילם בערי החוף בחוץ־לארץ עד אשר יפליגו באניה; עזרה מדיצינית ובתי־מרחץ בשבילם; דירות ועזרה מדיצינית בארץ־ישראל עד אשר יסתדרו במקצועות עבודתם — כולן) עלינו יהיה לתת מקופתנו. ואם נחשוב כי במשך ששה שבועות עלינו יהיה להחזיק את המהגרים בארץ־ישראל ובחוץ־לארץ, תהיה לנו הוצאה לערך בחמש מאות אלף ליטרות אנגליות בשנה.

ב) חנוך ותרבות. כל התקציב שיש לנו עד כה בארץ־ישראל, שהיה בסכום מאה וחמשים ליטרות לשנה יגדל הרבה בבוא שמה המוני המהגרים. אם חפצים אנו להחזיק בשיטה מאוחדת של חנוך עברי בימים הבאים, אז כל בתי הספר העממיים, לכל הפחות בשנים הראשונות עד אשר יתבססו המהגרים, צריכים להיות על חשבון הממשלה, כלומר ההסתדרות הציונית. ופשיטא שכל תקציב בתי האולפנא בשביל הכנת מורים, פדגוגים וגננות צריך יהיה להיות על חשבוננו.

עוד הוצאה גדולה אחת תהיה לנו במקצוע החנוך, היינו: בנין בתים בשביל כל בתי־הספר.

ג) תחנות לנסיון אגריקולטורי. לגדול בהמות ועופות ושאר עניני המשק. מעט מאד הנסיון שיש לנו במקצעות האלה עד עתה. ואם נחשוב שארץ־ישראל הקטנה בשטחה צריכה להכיל מיליונים יהודים — זה אפשר להשיג רק על־ידי עבודה אינטנסיבית. ובשביל זה נחוצות לנו תחנות נסיון.

ד) שמירה והגנה. צריך להיות ברור בשבילנו שהשמירה וההגנה על כל הנקודות העקריות בארץ־ישראל תצטרך להיות בידינו. וחושב אנכי למיותר להרבות דברים על ענין זה. סכומים גדולים תדרש מאתנו גם העבודה הפוליטית בנוגע לשכנינו, לברר ולהטיב היחסים בינינו וביניהם. עתה אנכי אעבור אל החלק השני, היינו הסכומים שיוחזרו רק אחרי עבור מספר שנים.

ואלו הן העבודות:

א) הכשרת הקרקעות של הקרן הקימת, עזוק וסקול. כבר ידוע לנו, כי ההוצאות על הכשרת הקרקעות כמעט שגדולות הן משוין של הקרקעות גופא. אמנם הסכומים שנוציא על זה נוכל להשיב אחר כך בתור הגדלת מס החכירה בשביל הקרקעות המעובדות. אך ההכנסה הזו תבוא לידינו קמעה־קמעה, ובשביל כך לא נוכל לזקוף עליהם תשלומים לעת־עתה.

ב) יבוש הבצות ויעור. גם העבודות האלה נחוצות בארץ־ישראל בשביל להבריא את הארץ, לעשות שטחים גדולים ההולכים לאבוד מוכשרים ליעור. כל אלו העבודות תדרשנה הרבה פועלים ותשבחנה מאד את הארץ.

ג) בנין בתים קטנים בשביל המתישבים על אדמת הקרן הקימת. חושב אנכי, כי בשום אופן אי־אפשר יהיה למתישבים לבנות להם בתים אם לא תבוא קרן־היסוד לעזרה ולסיוע. ששים או שבעים אחוזים מהסכומים שידרשו אולי יתן איזה באנק לאפותיקה שיוסד, אך סכום של כ"ה אחוזים נצטרך לתת אנחנו; רוב הכסף אמנם יוחזר לנו ואולי אחרי שנים מספר ישמש לערבון בעד הלואות, אך כל זה יהיה אחר כך ולא עתה.

עתה אעבור אל האופנים והאפשרויות ליצירתה.

כפי אשר תראו מההנחות חושב אנכי, כי כספי קרן־היסוד צריכים לבוא מהעם על־ידי מס־מעשר, שיטילו על בעלי ההון כחלק מרכושם, ומיתר השדרות מס־הכנסה. המעשר יתן לנו סכום גדול להתחלת העבודה תיכף ומיד. מה שאין כן בשאר השדרות הרחבות, שאצלן אפשר לגבות המס רק אחר כך. העיקר הוא שנצטרך להכריז על מס לאומי ולעשות קץ לאופי של צדקה שהיה עד כה לכל הסכומים שבאו בשביל ארץ־ישראל. הגיעה השעה שעלינו לבוא אל העם ולדרוש ממנו סלוק מס עממי.

המעשר מהרכוש לאלה שלא יוכלו לסלק עשרה אחוזים בפעם אחת מפני אי־האפשרות להוציא סכום כזה מעסקיהם, אפשר יהיה להאריך על זמן של חמש שנים. אך שני תנאים אנכי חושב להכרחיים: 1) כי לא פחות מ־20% יכניסו במזומנים תיכף ומיד. 2) על 80% הנותרים הם נותנים התחייבות לסלק 20% מדי שנה בשנה. ההתחייבות הזו צריכה להיות בנוסח של שטר חוב שנוכל לגבותו וללוות בבאנקים כסף כאשר נהיה צריכים בערבות ההתחייבויות הללו.

על כמה שנים להאריך את התשלומים למסלקי מס מהרכוש? כמו כן באיזו מדה פרוגסיבית צריך להיות מס ההכנסה או ההוצאה? להשתמש באופן הראשון (מס הכנסה) או השני (מס הוצאה)? כל אלו השאלות תפתור כל פדרציה ארצית לפי תנאי החיים בארצה.

אם בשביל הטלת מסים על כל עם ישראל נהיה צריכים לעבוד עוד הרבה עד אשר נביא בלב היהודים את ההכרה הלאומית, בכדי שיבואו לשלם מסים, הנה על הציונים אפשר פשוט להטיל את המסים תיכף ומיד. אפשר להגיד פה גלוי, כי כל מה ששלמו חברי המפלגה הציונית עד עתה היה כמעט כלא כלום ובכל אופן דבר מה פעוט שנושא עליו אופי של צדקה. אם נקח אפילו את אמריקה העשירה שמכניסה עתה כתשע מאות אלף דולארים לקרן הגאולה, גם שם נמצאים כמאה ושבעים אלף שוקלים, יוצא לנו, כי כל אחד מכניס חמשה דולארים או פונט לשנה — סכום מצער מאד.

עתה בשעה שהציוניות מתגשמת, ובא היום הגדול שהיה לציונים חלום חייהם ותקותם, עתה לכל הפחות הם הראשונים שצריכים להבין, כי בנדבות לא נבנה את הארץ, והציונים במאסשטאב הגדול שלהם צריכים להיות למופת לכל העם. ובשביל כך הנני מציע: כי הועידה הציונית מטלת חובה על כל ציוני לסלק מס המעשר לטובת קרן־היסוד. עבודה גדולה וחשובה עומדת לפנינו עתה, לעשות

את מס־המעשר לנהוג ומקובל בין כל שדרות העם. העבודה הזו דורשת מאתנו רכוז כל הכחות שיש לנו הן בנואמים והן במארגנים. בשביל כך הנני מציע, כי הועידה השנתית מכרזת עתה על גיוס כל הכחות האקטיביים שיש לנו עד עתה. במשך של השנה הבאה צריכים הם למסור את עצמם לרשות ההסתדרות, שילכו לכל מקום אשר ישלחום.

ומפני שכל הכחות שלנו יהיו מסורים במשך כל השנה הבאה ליצירת קרן־היסוד, צריכים אנו להפסיק בקבוץ יותר הכספים לצרכים שונים של הציוניות. יוצא מן הכלל הוא רק הקרן הקיימת שמקור הכנסותיה התמידיות צריך להשאר גם לשנה הבאה. אך הערכות חדשות לטובת הקרן הקיימת אין אנו רשאים לעשות. וכדי שתוכל הקרן הקיימת לקבל בשביל קנית הקרקעות סכומים גדולים הנני מציע, כי תקבל 10% מסכומי קרן־היסוד. יותר מהסכום הזה לא היתה מקבלת הקרן הקיימת בכל ההתאמצות שנעשה בשבילה. אין צריכים לשכוח, כי כל הכספים לטובת השבחת הקרקעות, שאנו חושבים לקחת עתה מכספי קרן־היסוד, הקרן הקיימת היתה צריכה להוציא מקופתה היא.

החתימה על מס המעשר צריכה להתחיל בכל ארצות התבל ביום אחד — היום הזה נחליט עתה, כי יהיה בחול המועד סוכות הבא.

חפץ אני לסיים בדברים אחדים כלליים, שחושב אנכי לנחוץ לבארם בזה.

יש ששואלים אותי, על איזה סמך אנכי חושב, כי סכומים כאלה ימצאו לנו בתור מס חפשי, אנכי חושב את הדבר ללא קשה ביותר. אם נחשוב, כי הסכום של 25 מיליונים נחוצים לנו במשך של חמש שנים, ויעלה בידינו למשוך אל מס המעשר משדרות של בעלי הרכוש עשרת אלפים איש בתשלום שנתי ממוצע של 250 לירות אנגליות, נקבל מחצית הסכום שנחוץ לנו. ואם למס ההכנסה נשיג מט"ו מיליון יהודים רק בערך 5%, היינו: 800,000 איש בתשלום שנתי ממוצע של 3 לירות אנגליות נקבל את המחצית השניה.

יש אומרים, שלוא הודענו על הלואה לאומית, כי אז השגנו בנקל את הסכומים האלה. כבר נוכחתם, רבותי, מסכום ההוצאות של קרן־היסוד שחשבתי לעיל, כי בשום אופן אי־אפשר לכנותם בשם מעות שחוזרות בזמן ידוע וברבית ידועה. אך ידוע תדעו, כי גם בהלואה אי־אפשר לבוא אל העם במספרים מוכיחים, כי זהו ממון שאין ספק כי יקבלוהו בחזרה. גם אז תצטרכו להשתמש בצדדים הרומאנטיים וכל גדלה של השעה, שבה אנו נמצאים כעת. ואם כן השתמשו במומנטים האלה כדי להרים את רוחו של העם וההכרה הלאומית שלו ולהביאו לידי סלוק מס לאומי. הרימו את העם לידי מדרגה כזו, שיבין כי ארץ אינה נקנית לא בנדבות אף לא במניות. ידע ויבין כי אם הוא חפץ בארץ־ישראל, שתהיה שלו, אז צריך הוא לשלם מסים וארנוניות, כדי שתוכל להתפתח ולקבל המוני יהודים לתוכה.

יש אומרים כי אם נכריז על קרן־היסוד ממתנות לא נוכל לדרוש כסף בעד מניות של הבאנקים שלנו או בעד איניציאטיבה פרטית בארץ־ישראל, גם זה טעות היא. אם יעלה בידכם לבוא אל לב העם, אם יעלה בידכם להביאו לידי כך, שיבין את הפרובלימה הגדולה של השעה — אז גם מניות תמכרו ואיניציאטיבה פרטית תמצאו. והעיקר הוא עתה לנו לשנות את הפסיכולוגיה של העם, להעבירו מצדקה לחובה, להבינו מה ששעת הרת עולם זו דורשת מאתנו. יש בינינו אלה המשליכים יותר מדאי יהבם על היהודים העשירים הגדולים, כי הם יפתחו ארגזי הכסף שלהם ומהם תושע ארצנו. לא זוהי הדרך עתה. למשוך את היחידים האלה תוכלו רק אם תטשטשו את התעודות שלכם, הן בארץ־ישראל והן בגולה, ועל זה לא נסכים לעולם.

בואו אל העם! זוהי רק הדרך האחת הנכונה ונאה לנו. לא יחידים אלא העם בכחותיו יוכל להגשים ויגשים משאת נפשנו.

ישיבה שלישית.

יום ה', 8 יולי בבוקר.

היושב־ראש לואים בראנדייס.

הרצאת הד"ר וויצמאן על ועד הצירים והמצב בארץ־ישראל.

הד"ר וויצמאן נותן סקירה קצרה על המצב בארץ־ישראל. מתחיל הוא מיום הוסד ועד הצירים לארץ־ישראל. הועד הזה, שנבחר על־ידי הקבוצה המדינית ששמשה ממלאה־מקום להועד הפועל בלונדון, עזב את אנגליה ללכת לארץ־ישראל במרץ, 1918. את פרשת קורותיו מן היום ההוא יש לחלק לשתי תקופות מיוחדות — לזו שלפני שביתת־הנשק וזו שלאחריה. מתחילת בריתו נועד ועד זה לשמש מעין צירות או אמבאסודה מדינית שתעודתה היא להיות באת־הכח של ההסתדרות הציונית לפני האדמיניסטראציה בארץ־ישראל. עליה הוטלה גם התעודה לבוא במגע עם הערבים וליצור יחוסים מתאימים ורצויים בינם לביננו. ובכל עבודתה צריכה היתה להצטמצם בגבולים האלה: להיות המתווכת בין היהודים ובין האנגלים מצד אחד ובין היהודים והערבים מצד שני.

בתקופה הראשונה היתה ארץ־ישראל העברית מובדלה ומופרשה בשאר ארצות תבל. יגעים ועיפים היו התושבים מתלאות המלחמה ופגעיה, ומה שאפשר היה להם לעשות ועשו הוא רק שמירת הקיים ולא יותר. מחוסר דם וכחות אי־אפשר היה גם לחשוב אז על יצירות חדשות. השלטונות הצבאיים התיחסו, ביודעים ובלא יודעים, בבטול גמור אל הציוניות ושאיפותיה. הם טענו שתעודתם היא רק לשמור על המצב הקיים (ה„סטאטוס קווא") ולא יותר. ועוד בבקרי בפעם הראשונה את המעון הצבאי הראשי נוכחתי כי יש צורך גדול לברוא גשר על התהום העמוקה המפרידה בינינו. ולקול רעם התותחים התאמצנו להסביר

את מטרותינו ושאיפותינו ולחנך, עד כמה שאפשר, ברוחנו הציוני את השלטונים. השתדלנו להוכיחם בראיות ובתעודות ובהוכחות שונות בדבר נחיצות עבודתנו גם בזמן ההוא ולהשפיע על־ידי כך כי יקבעו יחס להמצב היהודי בארץ ולפעולותינו הציוניות.

התושבים היהודים התיחסו אל ועד הצירים בתקופה ההיא באמון גמור ובכבוד רב, ולמרות הסכסוכים הפעוטים של המפלגות, האמינו יהודי ארץ־ישראל בועד הצירים ונתנו לו יפוי־כח גמור ומלא מעין Carte Blanche. אז קראו יהודי הארץ בהצהרת באלפור מה שרצו ומה שיכלו, אבל באה המציאות וטפחה על פניהם. וכשעבר זמן־מה פקעה סבלנות רבים ואמרו: יש לעבוד בארץ בכל התנאים ובכל האופנים גם עוד לפני התברר המצב המדיני. וכנגדם טענו אחרים: אין לפרוט את הדינר לפרוטות ולפורר את מרצנו ועמלנו הדרושים לנו בבוא שעת הפתרון המדיני שתאפשר לנו עבודות גדולות וענקיות; יש להתאזר בסבלנות ולחכות. אין כאן המקום ולא עכשיו הזמן להכנס בעובי הקורה ולהוכיח עם מי הצדק או לא, מפני שסוף־סוף הפלוגתא הזאת בשיטת־העבודה „מחלוקת לשם שמים היא" וכוונות שני הצדדים רצויות היו. אולם רוצה אני לציין רק את העובדה הזאת, כי הלחץ הפנימי הזה הכריח את ועד הצירים להעשות מצירות ל מ מ ש ל ה. ומצב כזה אי־אפשר היה לו להתקיים משני טעמים: ראשית חסר לנו החומר האנושי הדרוש לכך. ולא מפני שחסרי חכמים ונבונים אנחנו, אלא מפני שבעצם מ ז ג נ ו שונים אנו מהשלטונים האנגלים שאנו באים עמהם במגע. האנגלים הם עם קרי הרוח, שהשקפתם מבוססת על נ ס י ו נ ו ת ומעשים, ואנחנו הננו עם חמי המזג, בעלי רגשות וסנטימנטים ורחוקים אנו בעצם תכונתנו מהם כרחוק הציר הצפוני מהדרומי. ומכאן נובעת כל אי־ההבנה שהיתה בינינו וביניהם. ועוד גם עצם הרכבת הועד לא היה מוצלח ביותר. אלה מחברי הועד שידעו על־פי חנוכם, השקפתם ומזגם **להתהלך עם השלטונים לא נתחבבו** על היהודים מחוסר ידיעתם עברית, נמוסי היהודים וארחות חייהם, ואלה מחבריו העברים, מחוסר ידיעת אנגלית, לא היו רצויים לשלטונים, והועד נשאר בבחינת „קרח מכאן וקרח מכאן". וזה מבאר את הסבה שהאדמיניסטראציה נעשתה אנטי־ציונית וגם אנטי־יהודית. אין ברצוני כלל וכלל לזכות את האדמיניסטראציה ולחפות על מעשיה ולהצדיק את התיחסותה אלינו. לא ולא. אבל רוצה אני ל ה ב י נ ה. ומהשקפה כזו נראה לי, כי לא אנטי־שמיות היתה כאן, אלא פשוט אי־הבנה; מין תהום עמוקה שהפרידה בין צד אחד להשני מחוסר גשר מחבר. וכך ניתן ועד הצירים בין הפטיש והסדן והיה מטרה לחצים שירו עליו מבפנים ומבחוץ. ובזה גם־כן אני צריך להרגיש כי אין מרעתי להיות מליץ לועד הצירים ולהגן עליו בפני הבקורת; הוא את אחריותו ישא, אלא בדברי אלה חפצתי לציין את העובדות כמו שהן.

והעובדות האלה הן שגרמו להיות ועד הצירים לא מוסד תמידי הממשיך את פעולותיו בקביעות על־פי שיטה מוצקה אלא מין מוסד קינומאטוגראפי. הפרסונאל שלו השתנה כמה פעמים וכן חלו שנויים רבים בעבודותיו ובפעולותיו. אחדים מחבריו היו רק בבחינת עוברים־ושבים, שועד הצירים נעשה להם מין מלון ללון ולא יותר, כדי להתיחס בכל האחריות הראויה לתעודה קשה כזו צריך להרגיש צ ע ר ב נ י ן א ר ץ והאנשים האלה לא חלו ולא הרגישו מעולם חבלי בנין ויצירה כאלה. על־כן לא עמד בם כחם ורוחם ועזבו את ועד־הצירים והארץ והלכו באשר הלכו. החומר האנושי המוגבל שלנו לתפקיד כזה היה בעוכרי הועד.

תושבי ארץ־ישראל הקבועים התחילו להתאונן על הועד ולהאשימו בכמה אשמות ועוונות. והועד נהיה שנוא על השלטונים האנגלים מצד אחד ומבוטל בעיני היהודים מצד שני. המכות שהופה מ ש נ י הצדדים גם יחד מוכיחות רק, כי בודאי שצדק הועד בהרבה דברים. אני בעצמי הייתי מתנגד להכנסת יהודי המקום לחברים בועד מכמה טעמים ונמוקים. וזה עורר עוד ביותר את אי־שביעת רצונם של יהודי ארץ־ישראל מהועד. במצב כזה ובתנאים כאלה, מובן, שאי־אפשר היה לעשות ולפעול הרבה.

אמנם עוד בימי המלחמה נסינו לגשת לעבודת־ישוב בנגב הארץ וכבר קבלנו על זה הסכמה ורשיון מלונדון ושלחנו את המומחים האגרונומים אהרונסון ווילקנסקי לחקור את המקום ולעבד תכנית מפורטה לכך. אולם התכנית לא יצאה לפועל משני טעמים: גם הפעם נתקלנו בעכובים מצד השלטונים הצבאיים, שטענו כי לא הגיע עדיין הזמן לעבודה קונסטרוקטיבית וגם מפני שביתת־הנשק. על הטעם האחרון כשהוא לעצמו בודאי שיש לנו לשמוח, אף־על־פי שהוא היה הגורם הראשי להפרת תכניתנו זו. כי עם השלטונים הצבאיים היינו סוף־סוף יכולים להשתוות ולבוא לידי הסכמה. אבל שביתת־הנשק בטלה את תכניתנו לגמרי. כי התכנית הזאת נתבססה כולה על הנמוק, שבהושיבנו מספר מתישבים חקלאים בנגב נספיק על־ידי זה חלק מן המזון והצידה הדרוש להצבא האנגלי, ושצריך היה להביאו מן החוץ בספינות־דרכים של הסובמארינות, שהיו אורבות אז לאניות. אולם בהבטל הסבה בטלה גם התכנית והוסרה מעל הפרק.

גם בשאלה הערבית נתקל הועד בהרבה מכשולים. הערבים בעלי־ברית אנגליה הם, ולא רק זה אלא שהיו גם גורם צבאי במלחמה הזאת ועמדו לצד אנגליה. ואנגליה רוצה להשביע את רצון שני הצדדים — גם אותנו וגם אותם. ועלינו הוטלה התעודה למצוא את הבסיס למשא־ומתן שיוביל לידי תוצאות כאלה. ועבודה פוליטית במזרח כמה מרגיזה, מיגעת וקשה היא; וכמה סבלנות ואורך־רוח היא נזקקת! עוברים שבועות וחדשים שלמים של שקלא־וטריא ודין־ודברים עד שבאים לידי איזו הבנה, ולמרות כל הקושי והעמל הזה אפשר לנו להוכיח בתעודות, כי הצלחנו בכמה דברים והתוצאות, בהתחשב עם התנאים, משביעות רצון הן.

עיקר עבודתו של ועד הצירים היה איפוא רק בשמירת הקיים ובבצור העמדות שיש לנו כבר בארץ. וגם כדי למלא את התעודה הזאת באמונה וביושר־לבב צריך הועד

לעמוד מעל למפלגות. כי בארץ־ישראל לדאבוננו רבים הם כאלה המשעשעים כעת במשחק־המפלגות. ואני מבין לזה דוקא במובן הנעלה של המלים האלה. אבל מה יושיעונו המפלגות האלה, מה יתנו ומה יוסיפו לנו אם חסרות מציאות־החיים הן ואין להן שום יסוד ממשי בתנאים ההוים? והשעשוע הזה גורם לנו הרבה תקלה ורעה. הפרודים והסכסוכים המפלגתיים בעיבוי פועלינו ואכרינו הם גם יחד. גם אלה וגם אלה לא התרוממו עוד למדרגת בני מעמדותיהם וחבריהם שבאירופה ובאמריקה. כל הרעש והשאון שהם מקימים רק סער בצלוחית של מים הוא. אומרים שארץ־ישראל ארץ־ההגזמות היא, יאפשר שאוירא דארץ־ישראל מגזים. רק כשמונים אלף מספרנו כעת בארץ־ישראל וכנגד זה אנו מקיימים רעש ושאון כזה כאילו היינו שני מיליון ויותר.

ואמנם המרחק בין הנשגב והמגוחך בארץ־ישראל קטן הוא מאד. וכשהרגל האחת היא בנשגב השניה נתונה במגוחך. כי גם על ענינים פשוטים וברורים הדרושים יתהית הארץ: ביצור, ירידה, העבודה ברכבת וכו׳ רוצה כל מפלגה להטביע את חותמה היא, ומכל דבר וענין רוצים בעלי המפלגות להפוך לנשק מדיני ומכשיר פוליטי לצרכיהם המפלגתיים הם. הנה למשל הצליח בידי מוסד אחד בארץ־ישראל אחרי הרבה עמל וקושי להכנים לעבודת הרכבת מארבע מאות עד חמש מאות פועלים יהודים, והנה קמו המפלגות וכל אחת התאמצה למשוך את הפועלים לראשיתה, והסכסוכים שפרצו בערב זה בין בעלי המפלגות הישנות עכבו בעד הגדלת מספר הפועלים בסניף עבודה חשובה כזה — ואת הקולר תולים בצואר ועד הצירים, כאילו הוא אשם בדבר ולא המפלגות המתרוצצות ומריבות על דברים של מה בכך. ואת העובדה הזאת הבאתי רק בתור דוגמה ואילוסטראציה לדברי, אבל לצערנו אינה היחידה ועוד רבות הן העובדות המעציבות מעין זה ילידות המפלגתיות המפריד שבנו.

איני רוצה להחליט ולאמר, כי חברי ועד הצירים היו כולם שלמים בתכלית השלמות. אפשר שעשו מה שלא היו צריכים לעשות ולא עשו מה שצריך היה לעשות. בודאי אם יחפשו המבקרים את מעשיהם ויחקורו, בודאי שיעלה בידם לחבר רשימה שלמה של שגיאות ומשגות הן במה שנעשה והן במה שלא נעשה. ואני אפשר שלא אכחיש במה דברים ואודה עליהם. אבל, רבותי, כך הוא המצב ואלה הם האנשים ואחרים יותר מוכשרים — בין אם תרצו או לא —, למלא את מקומם אין לנו לפי שעה.

אולם נעזוב נא את המפלגות עם סכסוכיהן ופרודיהן ונפנה את לבנו לסלע־המחלוקת המציאותית והממשית שממנה תוצאות לכל ישובנו בעתיד. בארץ־ישראל קיימות כעת שתי שיטות להתישבות: האחת—והיא הראשונה—ה ר ו ט ש י ל ד י ת והשניה — המאוחרה בזמן — והיא הרביצתית. גם ההולכים בשיטה הראשונה וגם באחרונה כולם הביאו ברכה ותועלת, כל אחד על־פי דרכו, להגדלת הישוב והפרחתו. בכל זאת ישני עולמים נפרדים הם. לשבחם של בעלי השיטה הראשונה יש להגיד, כי הם הפכו מקומות ציה ושממה לגן־עדן, וכל מה שעשו לטובת הישוב עשו מתוך אידיאליות והקרבה עצמית. הראשונים במושבותינו רובם ככולם ציונים טובים הם. בזיעת אפיהם ובדם לבם הרוו את אדמת ארצנו, הפרוה והפריחו פרי הלולים. ובעבודתם זו השיגו הרבה בשביל מטרתנו. אבל דבר עיקרי אחד לא השיגו וזוהי ה י ס ו ד י ו ת של חיינו החדשים — כפר עברי ואכר עברי. אכרים־סוחרים לא יקיימו את ארצנו ולא ייצרו לנו חיים חדשים. ופינסק וברדיצב, ולוא גם בארץ־ישראל, לא יירצו לנו בתור ערים למופת. ועיקר התקלה הזאת הוא בזה שאין העבודה העברית מצויה בהן ומלאכתן נעשית על־ידי אחרים. ומכאן מקום להערבים להתנפל עלינו, כי מנצלים אנו את עבודתו לטובת ישובנו אנו.

אולם במשך עשר השנים האחרונות קם דור חדש שראה ונוכח, כי לא זו הדרך וחפש לו דרכים חדשות בהתישבות — ומצא. ו„דגניה" כיום משמשת לנו סימן וציון־דרך לעבודת־ההתישבות שלנו בעתיד הקרוב. בדגניה התישבו אנשים שהעבירו קו על עברם, שכחו את הריסית, למדו עברית והתמכרו בכל לבם ונפשם ליצירת החיים החדשים שאליהם הם שואפים. ותוצאות כל זה היא, כי דגניה היום היא כפר עברי במלוא מובן המלים האלה. העבודה בה כולה עברית היא וכן היא השפה ושאר גלויי החיים. אמנם הקבוצות עולות ביוקר והגרעון מרובה עדיין בהן. אולם מי יעיז ויביא בחשבון־סוחרים עבודה לאומית שעדיין בבחינת נסיון היא, נסיון שאם יצליח — ומקיים אנו כי יצליח — יראה לנו את הדרך בה נלך לתחיתנו הגמורה והשלמה? כי אין תחיה בלי עבודה עברית ממסד הבנין עד הטפחות — עד ועד בכלל — ומבלי השלטת הלשון העברית בכל מקצועות חיינו.

גם בעבודת החנוך והתרבות נתקלים אנו במניעות מעין אלה. המורים אמנם הגדילו לעשות בתחית השפה ובשכלול החנוך. אולם חסרות עדיין בעבודתן הקביעות והסבלנות הדרושות, ועדיין לא נמצא הקשר הנכון בין בית־הספר ובין החיים שבחוץ.

בני הארץ סובלים ממחלת ה"היפרטרופיה" (התנשאות עצמית) וחושבים שהכל ידוע להם וכל רז לא אנים להם. עתון הומורי היה משמש אספקלריה טובה להראות להם את כל המגוחך בהתנשאות־שוא זו וישב ורפא להם מ„היפטרופיה" זו. כי מחלה זו היא סבת ושורש ההתמרמרות והבקורת החריפה מצד בני הישוב, ומה שאני מבקש מכם, רבותי, הוא כי בבואכם לבקר שימו לנגד עיניכם את החומר האנושי שיש לנו ואת התנאים הסובבים אותנו, ואם ב ר ו ח ז ה תבואו ותבקרו אז נפיק כולנו מהבקורת את התועלת הרצויה (מחיאות כפים ממושכות).

הישיבה הרביעית.

יום ה׳, 8 יולי, אחרי הצהרים.

היושב־ראש לואיס בראנדייס.

בשם „ועד־הצירים" מציע הד"ר מוצקין למנות את שבע הועדות האלה: 1) לעניני ארץ־ישראל; 2) לעניני

הכספים בארץ־ישראל; 3) לתרבות וחנוך; 4) לענינים מדיניים; 5) לענינים הפינאנסיים של ההסתדרות; 6) לענינים הפלפליים של ההסתדרות ו־7) העבודה הלאומית בגולה (שבתוכה נכללת גם הריאת לענינים יהודי עולמי).

ההצעה הזאת מתקבלת, ושבע הועדות האלה הורכבו מצירי הארצות והפראקציות השונות.

. . .

הבקורת.

נגשים לבקורת ההרצאות והדנים־וחשבונות. כדרך הויכוחים, כמו שהציע על־ידי הד"ר מוצקין בשם „ועד הזקנים" ונתקבל ברוב דעות בכנסיה, הוא זה: ראשונה מדברים באי־כח הפראקציות וההסתדרויות הארציות ואחר כך ניתנת רשות הדבור לכל ציר הדורש את זה. ואמנם תיכף להתקבל ההחלטה בדבר הסדר הזה הביעו ארבעים וששה צירים את רצונם להשתתף בויכוחים.

הפותח בויכוחים הוא בא־כח ה„מזרחי", הרב פישמן, המדבר עברית. גם לאחרי נאומיהם של הד"ר וויצמאן ושאר המנהיגים — אומר המתוכח — לא נתברר ולא נתלבן לנו שום דבר על המצב. הד"ר וויצמאן הצטדק אמנם, כי חוסר־הפעולה הוא תוצאה מחוסר אנשים מוכשרים בתנועתנו. בהודעה כזו יש עלבון לכל העם היהודי. האשמה חלה רק על ועד הצירים שלא בקש את האנשים הראויים והמוכשרים. ועד צירים זה לא עשה כלום בשביל העצור בעד יציאת יהודים את הארץ, ולא אחז בשום אמצעים כדי למציא מקורות פרנסה ולהרבה מהאנשים האלה שמצבם הפלפלי הכריחם לעזוב את הארץ. מר אוסישקין ספר על דבר שלשת האלפים שנכנסו ושכח להזכיר את האלף שיצאו.

תושבי ארץ־ישראל יש להם סבות מבוססות ונכונות שלא להשביע רצון מאדריכי מחברי ועד הצירים. המנהיגים הציוניים אין הם מעונינים להתערב בחיים הפנימיים של יהודי ארץ־ישראל ולפרסם ברוז שישתתפו בבחירות אל אספת הנבחרים. ומנהיגינו אלה העושים הרבה דברים על דעת עצמם, לא נשמעו גם להחלטת הועידה הרגיונית בדבר יסוד ששני ועדי חנוך. יש לגנות גם נגד הד"ר השבת שגרמו לו תלמידי בית־הספר מיסודי של ועד החנוך. מה שהחרדים בארץ־ישראל דורשים הוא רק כבלנית: שלא לפגוע ברגשותיהם הדתיים, אולם ועד הצירים לא עשה שום דבר להשכין שלום והארמוניה בין מפלגות ישראל השונות בארץ־ישראל.

הד"ר יהושע טהון (בעברית) מביע בראשית דבריו תודה ושבח לממשלת בריטניה ובעלות־בריתה על החלטתם בדבר יסוד בית יהודי לאומי בארץ־ישראל. ואחר כך הוא מוסר ברכה והכרת תודה למנהיגים על עבודתם הגדולה והכבירה. בודאי עשו מנהיגינו אלה כל מה שיכלו, אולם יש שעות גדולות בחיי אדם ועם הדורשות לעשות ולפעול יותר ממה שאפשר. ובשעה גדולה כזו

אנו חיים כעת! אל לנו להסתפק במה שהשגנו כבר, עלינו לאזור את כחותינו ולהמשיך את עבודתנו ביתר מרץ וביתר עוז עד שנשיג את מטרתנו הנכספה — מדינה יהודית מלאה ושלמה שתהיה לכבוד ולתפארת. ויתירה מזה: כל מפעל ומפעל הנברא על־ידינו צריך להיות שלם ומקיף. האוניברסיטה העברית, למשל, צריכה להיות מוסד עליון לחכמה ולמדע הראוי לשמו ולא מוסד לקריאת הרצאות גרידא וכן השפה העברית צריכה להיות השלטת לא רק בחיינו הצבוריים והלאומיים אלא גם בחיי כל פרט ופרט מאתנו, אז ורק אז תהיה עבודתנו עבודה תמה ורצויה.

מר מורים מאיר מציע להגביל את זמן הנאומים לחמישה־עשר רגעים. הד"ר נורדוי קם ומחה נגד ההצעה הזאת בדברים האלה: שבע שנים חכינו להרגע שבו נוכל להביע את דעותינו ובבוא הרגע הזה כבר מציעים הצעות, כיצד לשלול ממנו את היכולת הזאת ולהגבילה עד כמה שאפשר. הצעה כזו לא תתכן. גם הפרופיסור א. יהודה מחה נגד הגבלה כזו, וסוף דבר היה, כי הצעתו של מאיר נדחתה ברוב דעות של 76 נגד 74.

מר ד. בן־גוריון: במקום ריפורט כללי ומקיף על כל מה שנעשה בתנועתנו ובארץ־ישראל בימי המלחמה נתן לנו הד"ר וויצמאן סקירה קצרה הדומה בתכונתה יותר לפיליטון מלדין־וחשבון של מעשים ופעולות. לא עם כפוי טובה הוא עם־היהודים, ובודאי שלא ישכח את כל העמים שעמדו לימינו בעת צרתו. אולם דבר זה צריך להיות ברור, גלוי וידוע לכל אחד, שלא לשם אינטרסי איזו ממשלה אנו באים לארץ־ישראל אלא רק לשם אינטרסי האומה העברית.

בשעה שכבשו האנגלים את ארץ־ישראל לוו תושבי הארץ, אחרי שעברו עליהם שנות צרות ופורענות בימי המלחמה תחת שלטון הטורקים, כי מצבם ישתנה מן הקצה אל הקצה לטובה, כי בין־כה אין הבדל בין היהודי והאנגלי גדול כל־כך כמו בין היהודי והטורקי. ואמנם לאחרי פרסום הצהרת באלפור השבו הערבים באמונה ובתום, כי השלטון האנגלי עתיד להקים ממשלה יהודית בארץ, והם כבר השלימו עם העובדה הזאת. יהודי ארץ־ישראל אילו לא התערב ועד הצירים בענינים, היו מתקשרים בקשרים רבים ידידותיים עם האדמיניסטראציה הבריטית. אולם בא ועד הצירים, ובמקום להיותו מתווך בין היהודים ובין האדמיניסטראציה, הקים חיץ ברזל ביניהם, ותוצאות הדבר היתה, כי האדמיניסטראציה היתה לנו לאויב ובתחבולות ומזימות שונות התאמצה להשניאנו גם על הערבים, ובמקום לקרב ולאחד, הרחיק והפריד הועד בין אחים. הד"ר וויצמאן הזכיר, שהערבים היו גורם צבאי במלחמה ולכן התחשבו עמהם השלטונים. אולם העובדות מעידות אחרת. הלגיון היהודי בארץ־ישראל מנה יותר משלשת אלפים חיילים ומלבד זה נמצאו כאלפים יהודים בגדודים האנגלים שבארץ. וחיל פייזל לא עלה אף לחצי המספר הזה, ומבחינה זו מדוע נגרע חלקנו?

הישיבה החמשית.

יום ששי, 9 יולי, בבקר.

הלורד רוטשילד יושב בראש.

המשך הבקורת.

נמשכים הויכוחים. הראשון למתוכחים בישיבה זו הוא מר י. שפרינצק. הבקורת — פותח המתופח ואומר — היא הפעם במצב קשה מאד, ולא מפני שאין מה לבקר, או לא מפני זה שהד"ר ווייצמאן התחכם והקדים להוציא את הנשק מידי המבקרים, אלא מפני שהנצחון הגדול במקצוע המדיני של העבודה הציונית מחפה על הרבה שגיאות שנעשו פה ושם. אולם נצחון זה בל יעוור את עינינו אף לרגע. לא על נצחונות דיפלומאטיים הנרקמים בסתר ובחדרי חדרים יחיה ויתקיים עם. בתור תושב ארץ־ישראל היה רגיל לראות תמיד גידול וצמיחה ודוקא עכשיו, בשנות הדקלאראציה, נראים סימני התנוונות וכמישה בכל פנה שפונים.

גם הארץ יש הציוניות זרירות לפעולות מיידיות. הציוניות גוססת באפס מעשה, אולם אלה המעשים שנעשו נוח היה להם שלא נעשו. ועד הצירים צמצם את פעולותיו ביחוד לעניני הצדקה, אמנם צדקה גדולה אבל בלתי־פוריה. צדקה כזו המצילה ממות ממיתה את ההצלה. הדולאר האמריקאי קבע את הטון להעבודה והוא הפך אותה למפלצת. ובכלל לא היה שום יחס נפשי של רעד ורטט בפעולותיו של ועד הצירים. הכנסיה הזאת צריכה להוציא סיסמה לעבודה תכופה בארץ־ישראל. המרכז הציוני צריך לעבור שם. המעשה החי יתן את החיים.

מר ד. בן־גוריון, הממשיך את נאומו מיום אתמול, ספר את פרשת קורות הגדוד העברי ואת יחס ועד הצירים אליו. הגדוד הזה — אומר המתופח — מלבד ערכו המדיני היה לו ערך ישובי גדול. החומר האנושי שלו, מלבד אחדים יוצאים מן הכלל, היה ממבחר צעירינו הלאומיים. אחרי השתחררם מן הצבא חשבו רבים מהם להתישב בארץ ולהרוות את אדמתה בזיעת אפם ולאחוז בימי השלום במעדר ובמחרשה כשם שבימי המלחמה אחזו בשלח וברובה. כי הלא לא לשם מטרות אימפריאליות התנדבו לגדוד אלא לשם בנין הארץ ותחיתה. והאמבאסאדה הציונית שבארץ־ישראל לא רק שהתיחסה אל מיטב צעירינו אלה בביטול ובוז, אלא שאף אחד מחבריה (הד"ר אידר) האשימם גם בבגידה. ואת הד"ר אידר זה הזהירו עד כמה תשפיע לרעה התיחסות זו אל הגדוד מצד ועד הצירים על דעת הקהל היהודי באמריקה. אך הוא לא שם לב, והועד המשיך את שיטת ה„חלוקה“ שלו כדרכו מיום הוסדו.

הד"ר ווייצמאן בדברו על האדמיניסטראציה הצבאית אמר, שהיא שמרה על ה„סטאטוס קווא“, אבל זה לא נכון. הנה ממלכת ערב ניצרה ברבה זמן לפני הברת ברית־השלום עם טורקיה, ומדוע יגרע חלקנו אנו ביסוד ביתנו הלאומי? אולם לא התנאים אשמים בכל מה שקרה לנו בארץ־ישראל, אלא הדיפלומטיה הציונית מיטב באה לארץ, לא רק שלא הוטב המצב, אלא גם הורע במדה מרובה.

מר מ. גרינבאום קיבל על שלא נמסר דין־וחשבון מפורט על פעולות הועד הפועל. מתקבל הרושם כאילו אין במציאות לא הנהגה, לא כסף ולא דין־וחשבון. הד"ר ווייצמאן הרגיש בנאומו, כי זכות הערבים בהיותם גורם צבאי במלחמה עמדה להם, אם כן מדוע לא התאמצנו אנחנו להיות אותו הגורם הצבאי, ויתירה מזה: מדוע התנגדו רוב מנהיגינו לזאבוטינסקי ביסדו את הגדוד העברי, ומדוע נשלח לארץ־ישראל לעמוד בראש ועד הצירים דוקא איש שהתנגד לגדוד באופן כל־כך נמרץ? לא בכווני־חן דיפלומאטיים — ממשיך המתופח ואומר — נגיע אל המטרה וגם לא על־ידי מזל ונסים — גם חברי ה„מזרחי“ אינם סומכים בפעולותיהם על דברים באלה —; למטרתנו נגיע רק על־ידי פעולות ומעשים, על־ידי „אקטיביזם“. גם על־ידי מומחים ואקספרטים בלבד לא נושע; למה שאנו זקוקים היא חוצפה לאומית — אם אפשר לאמר כך — לתבוע ולדרוש, לפעול ולעשות, ורק באופן זה יבורכים באלה נצליח.

מר מרמינסקי מתאונן על ה„אמת“ הקפיאה של הציונים הכלליים. המנהיגים שכחו את הדרך המוביליה מהגולה הגדולה אל ארץ־ישראל. ארץ־ישראל היא לנו תוכן־חיים ולא ענין רוחני בלבד.

מר יעקבוס כהן מהאאג מציע ליסד הסתדרות יהודית כללית לשם העבודה בארץ־ישראל. כל דברי הבקורת הנשמעים כאן אך לשוא יהיו אם לא נכפיק למנהיגינו את האמצעים להוציא לפועל את תכניותינו. ואת האמצעים האלה יש להשיג רק על־ידי אחוד כל הכחות שבקרב העם היהודי.

הד"ר ליאון רייך (ממזרח גאליציה) מטיח דברים כלפי ההנהגה שלא קבעה עוד שיטה באפני ההגירה העתידה. גם המנהיגים בעצמם מחולקים הם, כנראה, בדעותיהם בענין החשוב הזה. וחוסר־שיטה מורגש גם בקביון הכספים. מיסדים קופות בשמות שונים ואין העם יודע לאיזו מטרה נוסדה קרן זו ולאיזו מטרה — קרן אחרת. מהו ההבדל, למשל, בין „קרן־הגאולה“ ובין „קרן היסוד“? בתור חבר הועד־הפועל לא קבל שום ידיעות מהלשכה בדבר פעולות ההנהגה. ההנהגה, כנראה, הצטמצמה לא רק בחוג קטן של אנשים, אלא גם בחוג קטן של דעות.

מר ריכארד ליכטהיים (מגרמניה) מביע בשם ציוני גרמניה את הכרת־תודתם העמוקה להמנהיגים על פעולותיהם הגדולות. ציוני גרמניה התיחסו אל הצהרת־באלפור באמון רב וביחוד־בכל־אמצעיהם. עמידים יחד עם ציוני גרמניה בעלת־ברית טורקיה לא נמנעו הציונים בגרמניה להביע את רגשותיהם אלה גלוי גם בעתונותם וגם באספותיהם. מצטער הוא על חוסר הטאקט והבנה מדינית שהורגש בדברי הבקורת. בקורת כזו עלולה רק להזיק ולא להועיל. מסכים הוא רק לדברי המבקר שאמר, כי בעבודתנו

אָנו זקוקים לאומץ רוח ילב. עסקן ירא ורך הלבב לא יכשר לנו ועבודתו פסולה. רק בבטחון ובאמונה בכחותינו ננצח ונגיע אל המטרה.

מר י. ק. גולדבלום מדבר בשבח המנהיגים ופעולותיהם הגדולות והכבירות. ציוני אנגליה, שמפני קרבת המקום, היו באים במגע תכוף ותמידי עם מנהיגינו יודעים להוקיר ולהעריך את עמלם ואת פעולותיהם, ובשמם אפשר לו לאמר: אשרינו שזכינו למנהיגים כאלה!

ה י ש י ב ה ה ש ש י ת .

יום ששי, 9 יולי, אחרי הצהרים.

היושב ראש לורד רוטשילד.

הד"ר ז. ברודסקי מצדד בזכות המנהיגים. אָמנם נעשו שגיאות, אולם השגיאות ניתנו להתקן. תעודת הבקורת היא לא לצעוק על שעבר אלא להראות את הדרך והאמצעים למנוע את השגיאות בעתיד ובנוגע לזה יש בודאי הרבה לתקן בשיטת־החנוך בארץ־ישראל. בנדון זה צריך להזהר מאד כדי שלא לפגוע ברגשות היהודים האורטודוכסים בארץ־ישראל (מחיאות כפים מצירי ה„מזרחי“). יהודי ארץ־ישראל אינם צריכים להתנשא על אחיהם בחוץ־לאָרץ ולדרוש לעצמם זכיות מיוחדות בנוגע לעניני הישוב והציוניות. הבית היהודי הלאומי אינו רק בעד אלה היושבים עכשיו בארץ־ישראל אלא גם בעד אלה ש י ב ו א ו ל ש ם בעתיד קרוב או רחוק — בעד כל העם היהודי כולו.

באמצע הישיבה נכנס מר לואיס בראנדייס, תופס את מקומו בתור יושב־ראש. הוא נותן את רשות הדבור למר דוד ילין.

מר דוד ילין משיב על דברי המבקר הקודם ואומר, כי בני ארץ־ישראל אינם באים בטענות ותביעות מיוחדות של זכיות יתירות. לא ולא. מה שהם דורשים הוא כי לא יגרע חלקם ולא תקופח זכותם אך ורק בשביל זה, ש י ו ש ב י ם הם כבר בארץ־ישראל. דברו כאן על נחיצות הקמת יחוסים ידידותיים עם שכנינו הערבים, שאינם מבינים אותנו ושאיפותינו. ומי מוכשר לכך יותר מבני הארץ, היודעים את נמוסיהם ומנהגיהם של שכניהם?

הנואם תובע מהועידה את עלבון הלשון העברית. הגיע הזמן — אומר הנואם — שאספותינו הציוניות גם בגולה תהיינה אך ורק בעברית (מחיאות כפים סוערות וממושכות). הקץ לבלבול הלשונות שלנו, נשוב אל מקור תרבותנו העצמית ונהיה עם אחד, שארץ אחת לו ושפה אחת לו — היא שפתנו הלאומית העברית (מחיאות כפים ממושכות).

ת ש ו ב ת מ . א ו ס י ש ק י ן ל מ ב ק ר י ם .

מר מ. אוסישקין, המדבר בעברית, עונה למבקרים. קודם כל — מוסר הוא מודעה — רוצה אני להסיר מעלי את האחריות בעד מעשי ועד הצירים בארץ־ישראל, הן בעד העבודה שנעשתה והן בעד זו שלא נעשתה, לפני בואי לאָרץ. אני הנני אחראי אך ורק בעד מעשי ועד הצירים מיום שעמדתי בראשו ולא קודם לכך. ומתחילה אָשיב על הפרטים, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ואחר כך אל הבקורת בכללה.

הרב פישמאן מתאונן על יחס ועד הצירים אל אסירי עכו. לבקורת כזו חכיתי מאגף אחר לגמרי — מהאגף השמאלי והנה הקדימהו ה„מזרחי“. ומה שיש להשיב על זה הוא רק, כי גם הועד הפועל וגם ועד הצירים עשו בנידון זה כל מה שביכלתם, ואם מאשימים אותם בחוסר פעולה, הרי זו פראזה בשביל הקהל, שאין בה מן האמת. ליהוי ידוע, כי לא אנחנו אשמים אם לא השגנו כל מה שרצינו. כחות יותר גדולים משלנו עובדים כנגדנו, ולהתגבר עליהם היא תעודה קשה באמת.

בדבר היוצאים את הארץ בודאי שלא אנחנו הגורמים לכך. אנחנו משתדלים בכל כחותינו לעצור בעד היציאה ויכול אני להעיד עלי, כי כלל גדול בידי, כי „הוצאות־חזרה“ אין אָנו נותנים למי שהוא ולמי שיהיה.

חלול־השבת שגרמו „הצופים“ ביום הששי אחרי הדלקת הנרות גרם לי הרבה צער, וכשנודע לי מזה התערבתי ושמתי קץ להמאורע בלתי־הנעים הזה. אולם אם אינצידנט זה היה בשבילי חלול־שבת, הנה לך, רבי פישמן, זה הוא רק ענין של תעמולה (מחיאות כפים והמולה).

בודאי שיש בועד החנוך מגרעות הצריכות תקון, אולם טענות ה„מזרחי“ בדבר שני ועדי חנוך מיוחדים ונפרדים אינן נכונות כל עיקר. בועידה הלונדונית נתקבלה אמנם החלטה בדבר יסוד שני ועדים מפקחים, אולם ועד־חנוך כללי בתור מוסד מאחד יהיה רק אחד (המזרחים: לא אמת הדבר!). גם טובי המורים המזרחים בארץ־ישראל דעתם היא כך. והמורים הד"ר י. מהרש"ק וא. מ. ליפ־שיץ מלאו את ידי להודיע בועידה זו, שהם מתנגדים תכלית־נגוד לועד־חנוך מיוחד בשביל ה„מזרחי“. בארץ־ישראל אָנו רוצים ביהדות אחת ומאוחדת ולא בשני מיני יהדות נפרדים ומיובדלים.

מודה אני להרבה מדבריו של שפרינצק, כי נעשו שגיאות, וכי הרבה הזנחנו בעבודה בארץ־ישראל. אולם המבקר צריך תמיד לשים לב גם להמצב האובייקטיבי של הדברים, ותמיד יש להבדיל בין הצורך ובין היכולת, בין הדרישות ובין האפשרות. האשימונו בחוסר עבודה לגמרי — זה לא נכון וזה לא צודק. מארץ־ישראל הבאתי עמי תיק גדול של כתבים, שעתיד אני להציעם בפרוטוקול לפני הועדה הארץ־ישראלית, והם יעידו, כי מה שהיה בכח ועד הצירים לעשות עשה.

בנוגע לעבודת־העזרה היתה הסיסמה שלנו „הקץ לצדקה!“ עד כמה שאפשר. ואת העזרה הושטנו על־פי רוב בצורת עבודה פרודוקטיבית. צדקה ניתנה רק לזקנים, אלמנות ובעלי־מום, שאינם יכולים להתפרנס מן העבידה.

מר גרוסמאן דורש להעמיד אנשים חדשים בראש ההנהגה, ויפה דרש. אולם תנאי אחד קודם לדרישה זו, שיהיה לו אמון גם לאנשים החדשים שיבחרו, שאם לא

כך הרי אין בדרישה זו „חוצפה לאומית", אלא חוצפּר פ ר ט י ת (צחוק ומחיאות כפים). אנכי אמנם אודה ולא אבוש, כי התנגדתי לגדוד בראשית יצירתו, אולם יואר נא המבקר לעיין במאמר הבקורת שנכתב נגד הד"ר נורדוי בנדון זה בהעתון „הארץ" בירושלים — ושכותבו הוא ז. זאבוטינסקי — ויוכח ויראה, כי הפעם מודדים באיפה ואיפה ומדה ומדה נגד המבוקר, שהפלה הייא אותי לרע בנדון זה. וכי לזה יקרא יושר וצדק? ועוד אגלה לו בלחישה: כי גם ע כ ש י ו דעת רבים מצעירינו בארץ־ישראל היא, כי רק בזיעת אפינו נרכוש את ארצנו.

גם השוואתו של מר בן־גוריון את מצב הערבים למצבנו אני והמסקנות שהסיק מזה — גם אינן רבות יותר מפראזות. הערבים יושבים במיליוניהם על אדמתם ואנחנו רק שמונים אלף אנחנו בארץ. ובכלל נקל להכנים לארץ מיליונים בד ב ו ר מעשרת אלפים בפועל. אמנם הד"ר נורדוי הציע בבמה ממאמריו שנתפרסמו בזמן האחרון בעתונות, כי נכנים לארץ ישראל בזמן קצר חצי מיליון יהודים באופן מיליטאריסטי, אולם מה שאני יכול להשיב על זה הוא רק, כי אני אינני הגינראל פויש (צחוק ושאון).

מחולק אני בדעות גם בדברים אחרים שהשמיע הד"ר וויצמאן בהרצאתו על המצב. איני מסכים בכלל ובכלל לזה שאמר, כי העסקנים שאינם יודעים אנגלית אינם מוכשרים לעמוד בראש הועד, מפני שאינם יודעים להתהלך עם השלטונים האנגלים. זה לא נכון. דוקא אלה היהודים השלמים הזקוקים אולי למתורגמן בבואם במגע עם הרשות, דוקא הם יכולים לעשות ולפעול יותר גם מבחינה זו מחצי־יהודים, שאת שפת עמם אינם יודעים ומנהגיו ונמוסיו זרים להם. ועוד זאת: השלטון האנגלי צריך לדעת, כי המנהיגים העברים בארץ־ישראל ש ל מ י ם הם ושידיעת [illegible] השיבה היא גם כן מבחינה מדינית.

איני מסכים גם כן להנחותיו של הד"ר וויצמאן בדבר שתי השיטות של קולוניזאציה, שהזכיר בנאומו. עדיין אין אנו יודעים מי מהן הנכונה והישרה ביותר. אם יש מגרעות במושבות הישנות מיסודו של רוטשילד הלא יש למצוא כהנה וכהנה גם בקבוצות, ואפשר להשתמש כאן בפתגם „טול קיסם מבין שיניך — טול קורה מבין עיניך". ובכלל הקבוצות, ו„דגניה" בכללן, אינן מושבות אלא חוות וכולן אינן אלא מעין נסיונות המוטלים בספק. מה שאפשר לאמר עליהם הוא רק שיש בהם מעין חפוש דרך אבל לא יותר. ואת הדרך נחפש בכל האמצעים והאופנים, ובסוף נמצא אותה.

בני ארץ־ישראל אף־על־פי שרבו ביניהם המפלגות והסכסוכים, בכל זאת יודעים הם לעמוד על הגובה הראוי בהגיע מומנט חשוב בעבודתנו. ובמשך התקופה האחרונה יש לציין שלשה מומנטים נהדרים כאלה. הראשון הוא בבוא לארצנו הועדה־לחקירה האמריקאית. אז התאחדו כל בני ארץ־ישראל כאיש אחד מקיצוני החרדים עד קצוני השמאלים ויתישבו אחת היתה בפיהם: ארץ־ישראל לעם ישראל. המומנט השני היה בשעת הפרעות בירושלים.

אז הראו כ ל בני הישוב את אומץ־לבם ורוחם בהגינם על כבוד עמנו וארצנו. המומנט השלישי היה בימי הבחירות לאספת הנבחרים. רוב בני הישוב קבלו [illegible] את המשמעת הלאומית והלכו אל הקלפי לתת את דעותיהם [illegible].

[illegible] ה„בצעקתם" של המבקרים את [illegible].

במשך שמונת החדשים סבל ועד הצירים יסורים נוראים שגרמו לו התנאים, ולמרות זאת פעל ועשה, ואם לא עשה כל מה שאפשר הרי היה זה מחוסר האמצעים [illegible] (מחיאות כפים).

[illegible] נורדוי: מר איסישקין הזכיר כאן את [illegible] אמר, כי אני הצעתי להכנים חצי מיליון יהודים לארץ־ישראל באופן מיליטאריסטי. יפה נהמת, ארי בישראל! אני משיב לו. מי שמכיר אותי יודע, כי אני הוא האחרון [illegible].
מר אוסישקין הזכיר גם את שמי בקשר עם הגדוד. על זה יש לי להשיב, כי אמנם בתחילת המלחמה כשבא זאבוטינסקי לבקרני במאדריד התנגדתי [illegible] צ י [illegible], מפני כי לא רציתי כי הציוניות תסובך בענין שקשה להגיד תוצאותיו, אבל לגדוד [illegible] התנגדתי [illegible] ועל התיחסות זו איני מתחרט עד היום.

תשובת הד"ר וויצמאן למבקרים.

הד"ר חיים וויצמאן קם להשיב על דברי המבקרים ואומר:

לא ברוח פולמי אדבר הפעם. אין ברצוני להכתבך בעניני פולמוס. חשוב הוא המומנט הזה בחיינו: זהו מומנט רציני של קיום ושל החיים ואיני רוצה לחללו בדברי קנטור ונצות. אין לי מה להגן לא על הנעשה ולא על מה שלא נעשה. אני משאיר את כל זה להההיסטוריה שתדין את דיננו ותוציא משפט צדק.

[illegible] אני [illegible] על [illegible] ששמשו נשק בידי המבקרים להלחם בו נגד ועד הצירים. ובעשותי זאת לא להלל ולא לגנות אני בא, אלא לציין את העובדות כמו שהן בלי כחל ובלי שרק. ואלו לא היו אחרים מהמבקרים מוכים בסנורים של מפלגתיות יתירה, לא היו אומרים „הועד הביא לידי פוגרום בירושלים", אלא היו אומרים: הוא הביאנו עד לסאן־רימו ועד לידי מנויו של הרברט שמואל לנציב ארץ־ישראל. המבקר, אם נאמן הוא לעצמו ולאחרים, בבואו לבקר צריך הוא להזכיר גם את המעלות כמו שהוא מונה את החסרונות. גם אני הייתי מבקר ויודע אני בטיב המלאכה הזאת ששמה „בקורת", ויודע אני, כי נקל לבקר מלעשות. הבקורת, למשל, שמה לה למטרה את העומדים בראש ועד הצירים. ואני, אדוני המבקרים, אומר לכם, כי אנשים יותר טובים [illegible] אין [illegible]. הרב פישמן האשים את הועד, כי לא עשה שום דבר בשביל אסירי עכו. [illegible] צריך [illegible]

„המציא מכבתי נגדי הראיה". ואילם מר איבישרון כבר הזכיר כנאומו כי הועד עשה כל מה שיכול היה לעשות למענם ואני רוצה רק לאשר את דבריו אלה ולאמר: הודעו ואבירוני בעצמו, כי כל מה שהיה בכחנו לעשות בשבילם עשינו.

הראיתני כאן כי אנחנו השתמשנו בכח ה„ויטה" נגד קריאת „אכפת הנבחרים". על זה יש לי להשיב. כן, אנחנו היינו המרימים ה„אסור" וזה אילם הכרחי היה ולא כאני יודע המלצת עדין אלא לאחרי שהיביעשרה שנות של שקלאוטריא וריקודרבים, שהוו כיני יבין באיזבד בר המפלגות בירושלים עוד ביום הראשון לבואי שם. ראינו ונוכחנו, כי אכפת־הנבחרים מבלי השתתפות חלק גדול מבני הישוב, במקום להועיל לנו תוכל להזיק לנו הרפה ולהעמיד בסכנה את מצבנו המדיני כלפי חוץ. בזה הורי גם הרבה מ[ן] המצדדים הקיצוניים של אכפת־הנבחרים, שאחדים מהם באו אלי למחרת בבוקר, אחרי התקבל ה„אסור", ואמרו לי: יישר כחך, הוצאתנו מן המבוכה! ימדוע איפוא אין להמבקרים אומץ־הרוח להגיד ולאמר בפנינו אם גזרנו את ה„איסור" הזה בכונה של התנגדות לאכפת הנבחרים או לא? מדוע הם עוברים על זה בשתיקה? יודע אני שאחדים יענו ויאמרו: יהיה מה שיהיה, אין לחשוש ולהתירא: אכפת הנבחרים צריכה היתה להקרא בכל אופן ובכל התנאים. לקראוגים האלה יש לי רק תשובה אחת: כן, אידה ולא אביש: בשעה שהמצב המדיני של ארץ־ישראל היה נתון על כפית המאזנים, הייתי מתירא יותר שמא יחרחרו מעשינו ויבא הבריע הם והזיקה להתנגד. יגורנו והרדנו כאיש החרד על הענין היותר יקר וחביב לו, כי מה הייתם אתם אומרים בלבכם, וגם המבקרים בכלל, אילו אבד לנו המומנט של באידרומו. כי מצביא הוא לא זה המקריב את צבאו ותילותיו רק לשם התהדרות באומץ־רוח, אלא הירא יה, המחשב את צעדיו, וממציא את תכניתו בהשבר ידיעת וברירות.

ואביטינבקי הוא חברי וידידי מאז ועמה בעמים השתתפנו בעבודה. ודוקא מפני כך אני אומר לכם, כי לא טובה תגרמו לו בעשיתכם אותו לאיבירט מדיני. גבורים לאומיים לא בריעש וסופה דרכם; מצניעים הם במעשיהם ובהליכותיהם. ואביטינבקי יפלס לו את דרכו ואינו זקוק לעזרתכם.

בזה אני גותן את תיק הדינים והחשבונות הזה שבידי להנשיא בשביל מסור אותו להועדה הארץ־ישראלית, ואחרי שהועדה תברר ותלבן את כל החומר הזה בפרטות אז אשמיעכם אני דברים קשים שלא ינעמו לכם בכל וכלל. ואף־על־פי שאני בעצמי אינני פורש מהצבור הארץ־ישראלי והיושב את עצמי לנמנה עליו מכבר, בכל זאת לא יעכב כל זה בעדי מלהשמיע לפעמים "אמת מארץ־ישראל" אמנם לא יפה כזו של אחד־העם, אבל בכל זאת אמת היא. והיושבים שאתי בארץ־ישראל ויבינו וידעו באיזו רוח נאמרו הדברים האלה. כי נאמנים פצעי אוהב: תמיד־דעד אנכי עם מר אוסישקין בנוגע להקבוצית. גם אני לא אמרתי, כי שלמות הן בתכלית השלמות ואין בהן שום פגם וחסרון. אמנם רבות הן מעלותיהן אבל מרובות הן גם מגרעותיהן. אולם למרות זאת סבורני, שבדרך החפוש שלנו בעבודתנו הישובית משמשות הן סימן וציון טוב.

לקראוגים ה„מזרחים" יש לי תשובה אחת והיא: אם הישבים הם באמת ובתמים שיש להם מונופוליון על היהדות הרי הם טועים טעות גסה, בסתירה מכבידם. אדרבה תפצנו הוא, כי בארץ־ישראל לא יהיו שני מיני יהדות: מזרחית ואי־מזרחית, אלא יהדות אחת שלמה ומוצקה.

בכל לבי דנני מסכים לדברי אלה האומרים שהעבודה הציונית מכל הפגעים והפורעניות. אולם השאלה היא: וכי א פ ש ר היה לנו לעשות ולא עשינו? לפי הוכחתי העמוקה אי־אפשר היה לעשות יותר משנעשה. אפשר ש„אחרים" היו יכולים לעשות, אבל דוקא ה„אחרים" האלה חסרו.

הזכירו כאן בהרבה דברים את הגדוד. חושבני שאילו היה מר בן־גוריון כותב את קורות הגדוד כי אז היה הוא בעצמו מוצא את התשובה הנכונה לדברי הבקורת שלו. ואמנם בן־גוריון זה גלה טפח ורמז במקצת על ה„אלמנטים הבלתי־רצויים" בגדוד שבאו לארץ־ישראל. אילם לביא ארץ־ישראל יהודים היו שם שני ענינים שונים. ולצערנו היציאו הרבה מאלמנטים האלה את רבת הארץ במרגלים בשעתם (ראובן בריינין: לא אמת הדבר!) ובעד כל זה בקשו שעיר לעזאזל ומצאו אותו בועד הצירים! בודאי שטוב ויפה היה לנו אילו היו חיילינו שם ברבבותיהם, אבל בכמה קושי עולה בידינו הדבר לקיים את הגדוד ההוה, ובאים אנשים ומדברים על גדודים רבים! חוששני, כי האילוזיות שולטות עליכם והושבים אתם שווייצמאן וסוקולוב הכל יכולים, וכי כל מה שהם דורשים ינתן להם. הללו לבם, בבחשד מאילויות ומתעתעי שוא באלה! אני רק נשר אחד בידינו והוא ה צ ה ר, בשמו אני תובעים ובשמו אנו דורשים, אולם וכי אין אתם יודעים כי לגבי פוליטיקה ריאלית אין זה נשק מוצלח ביותר?

אילו היו רק מליונים הרבה בריפותיני אז הייתי בא ואומר: אנחנו נכבה את היהודים על הוצאותינו ואין אנו נזקקים למשלמי־המסים האנגלים שיעזרו לנו. והיה אולי היתה טענה הגיונית ואפשר שהיתה מועילה. אבל הביא ידרוש גדודים יהודים על חשבון משלמי־המסים האנגלים — מה יאמרו אז ומה ישיבו לנו? הרא ימלאו את פנינו בחרפה ובבוז וכנבערים מדעת יחשבונו.

ובבקשה מכם שאל יקל כבוד העסקנים המדיניים שלכם ואל תשפילום עד לידי מדרגה כזו. אל תעשום לשתדלנים שמשיבים את פניהם ריקם. יכול אוכל להודיעכם, כי הגדוד העברי יתקיים בארץ־ישראל גם להבא בתור יוצא מן הכלל (מחיאות כפים סוערות וממושכות). אין אתם צריכים להודות לנו על זה, אבל, מאידך גיסא, בבקשה אל תשללו ממני את אימפריזתני בהרגשת נפשית שאני להם שוב יכול במציאות הייתו אני.

בנוגע להפוליטיקה הערבית ויחוסנו אליה מזכירים אותי המבקרים את המימרה של דור־המדבר: „זכרנו את הדגה" — טוב־טוב היה להם בזמן שלטון הטורקים מבימי האדמיניסטראציה הצבאית בארץ־ישראל. הלא גם בן־גוריון בעצמו, חושבני, לא היה רוצה לשוב למצב כזה ובודאי שלא לזה התכוון, ואם כן מה הם כל הדברים האלה! ולמה הם באים?

דברו כאן על התרפסות מצדנו בעבודתנו המדינית. זה לא נכון וזה לא אמת. מעולם לא כרענו ולא השתחוינו לא למגנאטים אנגלים ולא למגנאטים יהודים. כל מה שדרשנו דרשנו בתור יהודים גאים בעלי קומה זקופה וידים נקיות. אולם ידענו עד כמה שאפשר להרחיק בתביעותינו ועד כמה לא, אנחנו באנו בהיכחות לקבינט המדיני, חנכנום ברוחנו הציוני, ואף־על־פי שלא השגנו הכל הנה דבר־מה בודאי השגנו. ואין איש שיכחיש בזה. ובכל לפי אני רוצה כי בריטניה תתענין דוקא בעבודתנו ותפיק תועלת ממנה ואז יתחזק מעמדנו [illegible] הסיסמה המדינית של „שמור לי ואשמור לך". כי לא כל המדינאים סוף־סוף משיגים את הציוניות באופן אידי־אלי כבאלפור וכמונו. האינטרסים החמריים הם קודם לכל בכל תנועה, ואם ימצאו בתנועתנו אינטרסים כאלה כי אז יתמכו גם הם בה.

מר בן־גוריון השוה את מצבם המדיני של הערבים שיש להם כבר מדינה ערבית מעבר לירדן ואדמיניסטרא־ציה ערבית בארץ־ישראל, ושאל: מדוע נגרע חלקנו ומדוע לא התחשבו עמנו במעמדנו? ואני עונה ואומר: וכי רק בדרישתנו תלוי הדבר? בודאי שגם אנו היינו חפצים, כי גם לנו יהיו כל אותם הדברים הטובים האלה, אולם הא עקא, כי ה„אחרים" אינם מסכימים מפני שבין הערבים ובינינו יש הבדל יסודי גדול: הם י ו ש ב י ם מעבר לירדן ואנחנו... בלונדון הננו; פייזל הוא ריאליות ואנחנו באויר הננו מרחפים. אילו היה מספרנו כיום בארץ־ישראל לפחות מ א ת י ם א ל ף, כי אז היה שם מעמדנו יותר חזק ובטוח ועבודתנו יותר קלה ואז אפשר היה לדבר על התגשמות תכניתו של נורדוי ביתר בטחון (הד"ר נורדוי: מדוע אין עושים זה היום?). היום אי־אפשר, אולי מחר ובעתיד הקרוב. ועל האדמיניסטרא־ציה הערבית בארץ־ישראל הבא [illegible] הפקידות הצבאית, הלא היא ה י ת ה קיימת גם קודם לכן.

אולם למרות כל הקושי שבמצבנו הלא הוצאנו לפועל ענינים „פעוטים" אחדים שהם ישמשו אבני פנה לעבודתנו הקרובה. ואם התעכבתם באריכות כל כך רבה על הצדדים השליליים, מדוע לא מצאתם לנחוץ להראות על הצדדים החיוביים של עבודתנו? הכן יבוקר?

ויתירה מזו: מדוע לא ניכרת בעם אותה ההתעוררות המשיחית שצריכה היתה להקיף אותו מקצהו עד קצהו בשעה מכריעה כזו בחיינו? מלבד ניצוצות בודדים אחדים אין אנו רואים את השלהבת הלאומית הגדולה של הקרבה־עצמית וישל התמסרות ומסירות נפש. רק קול דברים ושאון אספות אנו שומעים ולא יותר. אילו היה עמנו מקריב את דמו ובשרו ומוזיל זהב ופנינים לשם תחיתו הלאומית, כמו שעשה, לפחות, העם הפולני, אז היתה לכם הצדקה לבוא ולדרוש: מה פעלתם ומה עשיתם? אולם עכשיו באים אנו אליכם ואומרים ושואלים: ע ם י ש ר א ל, מ ה ע ש י ת א ת ה?

בגמור הד"ר וויצמאן את נאומו קמו כל הנאספים על רגליהם וערכו לו אובאציה סוערת שארכה זמן רב.

[illegible] נחום סוקולוב מעיר את אוזן המבקרים ופונה אליהם בדברים האלה:

לא לשם פולמוס־דברים התאספנו היום. מטרת התועדותנו היום היא למציא את הדרכים ביצד לגשם את הציוניות אחרי סאן־רימו, ואסור לנו לעזוב את הכנסיה הזאת מבלי לעשות את הצעדים הראשונים הדרושים להגשמת תכנית ההגירה לארץ־ישראל. וכאן יושבים אנו [illegible] כי בקירת בזו [illegible] פה היא רק בקורת של עשועים ולא יותר. וכי יש איזו חלוקי־דעות בין ההנהגה ובין מבקריה? אין לנו לא מינימאליסטים ואין לנו מאקסימאליסטים — כולנו הננו מאקסימאליסטים ורוצים את הכי־מרובה. אולם לחפוש את המרובה ול ה ש י ג ו — הם שני דברים שתנאי האפשרות מבדילים ביניהם.

ואת זה יכול אני לאמר, כי כמה שאפשר היה לפי התנאים ה ש ג נ ו. והשגנו זה לא מתוך זחילה והתרפסות אלא מתוך דרישה ותביעה, שדרשנו ותבענו בגאון ובקומה זקופה. אולם אין אני רוצה שוב להכנס בפולמוס והערותי אלה לא באו אלא להשיב את המבקרים התועים אל המסלול הנכון, כדי שעבודת הכנסיה הזאת תהיה פוריה ומוצלחת.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמיריקה.

ביום א' העבר, 8 לאוגוסט, שב לניו־יורק עורך „התורן", ראובן בריינין, מלונדון, ששהה שם בחודש ימים בתור ציר לועידה הציונית.

מהגליון הבא יתחיל בריינין להדפיס את מאמריו הרשימותיו.

* * *

— ע ז ר ה ל ס ו פ ר י ם ו א מ נ י ם י ה ו ד י ם.
[illegible] שעל שם י. ח. ברין בניו־יורק) החלט [illegible] לעזרת הסופרים והאמנים [illegible] מכספי הקרן הזאת יוצא לעזבת [illegible] ליציר את יצירותיהם.

בין יתר חברי „ועד העזרה" הנזכר ישנם: שלום אש, ד"ר א. גינזבורג, פ. ווירניק, ש. ז. זצר, יהואש, דוד פינסקי, א. רייזן ותשר"ס. מזכיר הועד הוא מר יוסף מרגושס.

אגודת הסופרים על שם י. ל. פרץ נדבה בתור „התחלה" אלף דולארים לטובת הועד.

— הבקשה של הועד מאת היהודים ההונגארים לפקידות ההגירה. ביום השני העבר, 9 לאוגוסט, הוגש כתב־בקשה למר קאמיניטי, ה„קומישיונר" לעניני ההגירה, בדבר שילוח קארל הוסאר, מי שהיה ראש המיניסטריום בהונגריה, מאמריקה.

החתום על הכתב הוא ד"ר שמואל ביכלר בשם הפידיראציה של היהודים ההונגארים ובשם ההונגארים הנוצרים הליבראליים שבאמריקה.

הכותב מפרט 7 האשמות נגד האורח הבלתי־רצוי וביניהן את אלה:

בחודש נובמבר, 1919, בזמן שהוסאר היה ראש המיניסטריום בהונגריה, נערכו הרבה פוגרומים איומים ביהודים ולא די שלא הפסיק את הרציחות ומעשי התעתועים, אלא עוד עודד את ידי הפורעים בכל אפשרותו הבלתי מוגבלה.

לביקורו באמריקה יש מטרה ריאקציונית: למצוא את האמצעים בעד הרמת המונארכיה ההאבסבורגית ולנהל פה תעמולה נגד ההונגארים הליבראליים.

ביכלר מוכיח, שעל הפקידות להגירה להתנהג עם הוסאר כמו עם שונא של האידיאלים המובעים בקונסטיטוציה האמריקאית ולשלחו מן הארץ.

בחוץ־לארץ.

* * *

בטשיכו־סלובקיה.

— ועידת הסיוע. במעמדם של 80 צירים שבאו מ־28 ארצות ושהם באי־כח 60 הסתדרויות ומועצות לאומיות נפתחה בקארלסבאד, ביום 7 לאוגוסט העבר, הועידה העולמית של הסיוע היהודי. הפותח היה העסקן הציוני מר ל. מוצקין ובנשיאות נבחרו אחר כך: מוצקין, סימונסון, זאלקינד, כולוביטשיק — המיניסטר היהודי בליטה, העורך דין שלוסברג, בירנבוים, זיננר, ומורים רוטנברג ואברהם אפשטיין מאמריקה. בין הטלגראמות של ברכה שנתקבלו ישנה אחת הכתובה בדברים חמים מאת הפרופיסור מאזאריק, נשיא הריפובליקה הטשיכו־סלובקית.

מ. מ. אוסישקין, שנשלח לועידה בתור ציר ההסתדרות הציונית, נתקבל באובאציה סוערת. הוא ברך את הועידה בשם יהודי ארץ־ישראל.

בישיבות הראשונות נשמעו ריפורטים מאת: שלוסברג, בדבר המצב הכללי של יהודי רוסיה; מאת סולובייטשיק, בדבר מצבם של יהודי ליטא, ומאת טומקין, בדבר יהודי אוקראינה. האחרון, בדברו על הפוגרומים, הודיע את המספרים האלה: מלבד 69 הפוגרומים שנערכו על־ידי חיילותיו של דניקין, נערכו פוגרומים ב־567 ערים ועיירות אוקראיניות; בסך הכל נהרגו מאה ושלושים ושמונה אלפים ועשרה יהודים; יתומים יהודיים ישנם באוקראינה — 130 אלף.

בישיבות האחרונות הראו פרטיקולים על דבר עבודת הסיוע הצירים האלה: ואלצמאן, קנדה; הרב רייזר, קונסטאנטינופול; כהן, הולנדיה; ליטמאן, שווייציה; שוואק, צרפת; פרופיסור סימונסון, דנמרק, וארנפרייז, שוידיה.

בישיבת הועידה ביום 9 לאוגוסט הוחלט להדפיס „ספר שחור", שבו יתפרסם הפרטיקול של טומקין על הפרעות ביהודי אוקראינה. הספר יופיע בחמש שפות.

באותה הישיבה תאר הד"ר חיות, הרב הראשי מוינה, לפני הצירים תמונה איומה בכל צבעיה השחורים ממצב היהודים בהונגריה. הוא גמר את נאומו בהצעת ריזולוציה של מחאה נגד עורכי הפרעות בהונגריה. הריזולוציה נתקבלה פה אחד.

הפרופיסור סימונסון מקופנהאגן נשא נאום נלבב לכבוד זכרם של פרידלנדר וקאנטור. הרבה צירים בכו בקול. סימונסון הביע בתוך יתר דבריו את הרעיון, כי היהדות האמריקאית הקריבה לטובת נגועי המלחמה והפרעות לא רק את כספה אלא גם את חלבה ודמה.

סוקולוב הרצה על תוצאות הועידה הציונית בלונדון ועל האפשרויות הגדולות של ההוצאה לפעולות את בנין הבית הלאומי ליהודים בארץ־ישראל. הוא הציע, כי הועידה תוציא כרוז להעם היהודי להפריש חלק מרכושם לטובת בנין הארץ. הצירים ערכו לסוקולוב, בגמרו את הרצאתו, אובאציה נלהבה.

* * *

באנגליה.

— הכנסיה הפרוטסטאנטית והציונית. העתונים הרשמיים של הכנסיה הפרוטסטאנטית שהופיעו בימים האחרונים בקרו קשה את התנגדותם של הקתולים לשאיפות הציוניות, כפי שהובער בועידתם בעת האחרונה בלונדון. הסופרים הפרוטסטאנטיים מביעים את דעתם, כי אין כל יסוד לחששם של הקתולים בדבר גורלם של המקומות הקדושים בעיני הנוצרים, משום שהציונים אינם שואפים לשלוט על המקומות האלה. הסופרים מוכיחים גם כן, כי התנגדותם של הקתולים לציוניות מוכיחה, שהם שכחו לגמרי את התנ"ך ואת היעודים הנבואיים לעם ישראל.

— האספה העברית בזמן הועידה. באחד הגליונות האחרונים של „העולם" אנו מוצאים את הפרטים הבאים בדבר האספה העברית שהיתה בזמן הועידה:

בליל ראשון בכ"ה תמוז נערכה אספה עברית גדולה באולם הגדול שב"קאנון סטריט הוטל". האולם היה מלא מפה אל פה. נאמו רבנים מפורסמים, סופרים, מנהיגים ציונים ועסקנים צבוריים. כל הנואמים נתקבלו במחיאות כפים סוערות, מורגש היה רוח חגיגי וההתלהבות היתה גדולה מאד.

מר נחום סוקולוב, שנתקבל בחבה יתרה, ישב בראש ופתח את האספה בנאום יפה. הוא מראה על ההבדל שיש בהתפתחות השפה העברית בין התקופה הראשונה והיום. בקונגרס הראשון, מספר מר סוקולוב, התאסף קומץ קטן ודבר עברית לא לשם איזו מטרה מיוחדת, אלא לשם מצוה בלבד. אם נתבונן עכשיו אל הדרך, שבה עברה התפתחות השפה והספרות העברית מימן ההוא והלאה, יבוא ירחש שמחה עמוקה. בימים ההם אפילו בחלום לא קוינו להמצב שאנו נמצאים בו כעת.

הסופר הידוע מר ראובן בריינין מסר שלום וברכה מאמריקה ומספר, כי התנועה העברית באמריקה יצאה מחוג קטן של חובבים וחדרה אל תוך השדרות הרחבות של העם.

קיימים עכשיו באמריקה הרבה בתי ספר עבריים, שבהם העברית נלמדת שם על־פי השיטה הטבעית והילדים שיודעים בה ומדברים בה בשטף. מלבד ה„מקלט" מופיעים באמריקה שני שבועונים עבריים, „התורן" ו„העברי". הספרות העברית עומדת ברשות עצמה. נוסדה שם „אגודת הסופרים העברים". הרבנים והמטיפים התחילו לדבר אל העם כפעם בפעם בעברית. הרבה ספרים חשובים מתורגמים לעברית ואין כל מעצור כספי בעד העבודה הזאת. בסוף דבריו מציע הנואם ליצור מרכז כללי אחד, שיאחד את כל העבודה של הפצת השפה והספרות העברית.

ראובן דוד יקין מראה על הקושי, שאנו מוצאים על דרכנו על ידי זה, שאין שפה אחת המקשרת אותנו, ועל כן מוכרחים אנחנו להשתמש בכל האמצעים ולשים קץ לשבעים הלשונות שלנו. השפה העברית תהיה היחידה שתקשר אותנו ותהיה מדוברת בפי כולנו.

מר הלל זלטופולסקי מתאונן על זה, שרבים מהציונים הטובים העומדים בראש העבודה בעד ארץ־ישראל זה עשרים שנה לא חשבו לחובה בעדם ללמוד את השפה העברית. נחוץ לארגן ולחזק את כח הרצוי שבינתיים יהיו יודעים ומדברים עברית.

הרב קוולסקי מפולגיה מדבר על המקוריות של היהדות ועל התפקיד המאחד של השפה העברית **בהבנת התרבות העברית**. הנואם גומר את דבריו בקריאה: „תחי השפה העברית בפי היהודים".

פרופיסור יהודה דורש לא לסמוך יותר מדי על השיטות המסובות המתהלכות בינינו, ולשוב וללמוד את השפה העברית ממקורה הנצחי, מהתנ"ך. הוא מתאונן על בלבול המלים והמושגים שמכניסים אל השפה העברית על־ידי רוח זר ומלים זרות.

מר מ. אוסישקין אומר, כי כל שפה ושפה נלמדת אך מתוך הכרח (ללמוד אנגלית מחויבים) ולוא היה האונס הזה חל גם על העברית, כי אז כבר היו מדברים בה כל היהודים. ניצור רק את התנאים הנוכחיים לזה יכול העם לדבר עברית. אי־אפשר להשתמש רק בתנ"ך, חסרות בו המלים השמושיות ונחוץ להרחיב ולשכלל את השפה.

הד"ר מוסינזון מדבר על ההגירה הגדולה, הצריכה לבוא לארץ־ישראל והיישוב בה, שתהיה לגורם רע בעד ההתפתחות העברית. מתוך רגש הרחמנות נאלץ לוותר על הדבור העברי של ההמונים, בכדי שלא ליצור קושי של שפה, ועל כן נחוץ להתחיל בעבודת הדבור העברי פה בגולה. צריך שיבואו הרבנים לארץ־ישראל והדבור העברי חי בפיהם, ואז יהיה לנו עם אחד, שפה אחת וארץ אחת. עלינו לבוא לארץ־ישראל מחודרים על־ידי הרוח המזרחי ואז נעורר אצל הערבי את הקרבה השמית העתיקה שנפרדה על־ידי תעמולה כנגדנו מצד הנוצרים והערבים: אם נעבוד ביחדנו אנו, בתחית השפה וה־ארץ, הגאולה בוא תבוא.

הד"ר פוזנאנסקי מביע את תקותו, שירושלים תהיה המרכז של תורה וחכמה, אמנות וספרות וכל מקצעות המדע.

הד"ר יהושע טון אומר, כי לא נכונה היא זהירותו היתרה של הפרופיסור יהודה. **לא הדקדוק יוצר את השפה אלא** השפה את הדקדוק. השפה נוצרה בפי הילדים וההמונים שאין להם ידיעה בדקדוק. נחוץ להפיץ יותר את השפה העברית בין העם, ידברו היהודים יותר עברית, אפילו בשגיאות, ואז רק אז תהיה לנו תחית השפה.

בסוף האספה מודיע היושב־ראש מר נ. סוקולוב את הבשורה המשמחת, כי זאבוטינסקי וחבריו נשתחררו. הבשורה נתקבלה בקריאות „הידד" ובמחיאות כפים סוערות. מר סוקולוב ניעל את האספה בדברי ברכה יתירה כנציג ארץ־ישראל החדש, בין הקהל בשם „שמיא".

* * *

ב ה ו נ ג ר י ה .

בפארלאמנט ההונגארי הוכנסה הצעת־חק בנוגע לפתרון שאלת היהודים. ההצעה מכילה את הסעיפים הבאים: 1) היהודים לא יהיו רשאים לקנות קרקעות. 2) היהודים לא יקבלו זכויות אזרחיות. 3) היהודים לא יהיו משרת מורים, פרופיסורים, מיניסטרים, שוטרים, לא יתקבלו בצבא ובמוכן יהיה אסור להם להיות מנהלי תיאטראות. 4) ששים אחוזים מבתי החרושת היהודיים יותנו לפועלים הנוצרים. הפארלאמנט החליט לדון בהצעה זו באחת הישיבות הבאות.

* * *

ב פ ו ל נ י ה .

הממשלה הפולנית הוציאה כלפני שבוע פרוקלאמאציה לתושבים לחדול מההתקפות כלפי היהודים. המעשה הזה מצד הממשלה הפולנית הוא תוצאה מהאספות המשותפות התכופות שהיו בעת האחרונה בין ראשי המפלגות היהודיות והפולניות, וגם, כפי שאפשר לשער, משום מצבה הרופף לרגלי מפלות צבאות הפולנים במלחמה.

אולם למרות זה נתקבלה במשך השבוע העבר שורה של ידיעות חדשות בדבר התנפלויות של הפולנים הציוניים ובדבר פרעות והריגות שעורכים החיילות הפולניים ביהודים בשטח מערבי ערי כבושות בידיהם.

— העיר ורשה מלאה עכשיו פליטים יהודים הבאים לשם מערי הסביבה, וכמובן רבים הם הפליטים מהיהודים תושבי ורשה הנסים מהעיר־ארץ. רבים מאלה באו לטשיכעכוב.

ביום החמשי לאוגסט חיו יהודי ורשה באטמוספירה של פוגרום משום הירידה הרבה של ערך הכספים הפולניים, הרבה חנויות שודדו.

העתון „הצפירה" שהופיע זמן קצר תחת השם „השחר" התחיל להופיע שוב תחת שמו האמתי.

* * *

בארץ־ישראל.

—— ——

— **ע ת ו ן ע ר ב י ב ל ת י מ פ ל ג ת י ב י ר ו ש ל י ם.** בירושלים התחיל להופיע עתון יומי ערבי חדש בשם „בריד אל יום" (דואר היום). העתון מבטיח להיות נייטראלי ולהפיץ את רעיון האחוה בין העדות השונות בארץ. הסופר העברי מר א. אלמליח הוא עורך העתון בהשתתפותו הראשית של א. ספיר, אחד מסופרי „דואר היום". בין יתר סופרי העתון נמנה גם סופר ערבי נוצרי, אחד מידידיו של האמיר פייסאל.

— **א י ח ו ד מ פ ל ג ו ת ה פ ו ע ל י ם.** מיפו מודיעים, כי בין שתי מפלגות הפועלים בארץ־ישראל, „אחדות העבודה" ו„הפועל הצעיר", מתנהל משא־ומתן בדבר התאחדות בנוגע למפעלים רבים בארץ. באיכח שתי המפלגות מעבדים עכשיו תכנית לעבודה משותפת

— האדריסה העברית לנציב הרברט שמואל. בעתוני ארץ־ישראל שנתקבלו זה עכשיו אני מוצאים, בין יתר הפרטים על דבר קבלת הפנים שערכו יהודי ארץ־ישראל לשמואל בבואו אל הארץ בתור נציב, את האדריסה העברית, שהגיש אל הנציב ועד העיר . יהודי יפו ותל־אביב ושמקריאה היה מר [illegible] האדריסה [illegible] עברי [illegible] עמיה, [illegible]:

„אל אחינו השר, הרברט שמואל נציב ארץ־ישראל.

מאת הקהלה העברית ביפו.

נציבנו!

היום, [illegible] הנה נצבת עליה שליט, נציב עליון מאת מלכות בריטניה הגדולה, הממונה מטעם חבר העמים על ארצנו [illegible] בדרך הרמה.

[illegible] בשער הארץ הזאת בעירנו יפו, [illegible] לך באוני [illegible].

[illegible] האנושית [illegible] גם בריטר קטנה מישראל עמך בה. נבלה שממה הארץ מבלי עמה ונבל אומלל העם שנעקר מאדמתו ונתפזר בעולם. ושניהם היו רק [illegible] ההיסטורי אשר עשתה העריצות [illegible] שמונה מאות וחמשים שנה.

והנה כעת בשנות הדין הגדול לעמים ולארצות, שפטה בריטניה [illegible] ותאמר: ישובו בנים לגבולם ובני שם מהדש את ביתם הלאומי. [illegible] אשר גם חבר־העמים כולו [illegible] את האמת הגדולה הזאת בימינו. ואתה, נציבנו, זכית [illegible] ההיסטורית הזאת, אשר נבאו [illegible].

מאת [illegible] נציב, [illegible] מדרש את [illegible] הארץ [illegible].

[illegible] ועיני עמים, [illegible] אשר יעשה בארץ [illegible] אשר [illegible] המצפה [illegible].

יגדל נא כחה, אחינו הגדול, בשעה הגדולה הזאת! ויאמצוך נא הפעם דברי משה הנואל ליהושע המכניס

„חזק ואמץ! כי אתה תביא את בני ישראל

אל הארץ אשר נשבעתי להם – ואנכי אהיה עמך“.

[illegible] ישראל [illegible], עמך בגשתך לעשות לארצו [illegible] אשר נבאו בשמו למשפט [illegible] באור [illegible] את [illegible] בארץ ובמשפט־צדק את כל [illegible] תכון הארץ בשלום ובמישור והיתה כל העבודה בה ברכה לכל תושביה, ופרי־הלולים לכל העולם הקולטורי תשא. [illegible] אשר הבינו כעת מה ההיסטוריה דורשת, כי בא מועד.

ובשם העם השואף אל ארצו, ובשם הארץ המצפה לעמה, ובשם הצדק והשלום לכל יושביה יחד, אנו קוראים לך, נציב ארץ־ישראל, בבואך אלינו:

ברוך הבא בשם [illegible] ואמץ, כי אתה תנהיג את העם!

בברכת ציון, בשם ועד העיר ליהודי יפו וועד השכונה תל־אביב.

[illegible] התמוז, תר"פ. יפו [illegible] לנציב ארץ־ישראל“.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

— חברה מסחרית לתוצרות של מתכת בארץ־ישראל. [illegible] ציוניים [illegible] עשו ליסד „חברה [illegible]. מטרת החברה [illegible] הזאת היא: לפתח את התעשיה של חמרי מתכת בארץ־ישראל ולהמציא שוק באמריקה לתוצרה הזאת. קרן היסוד של החברה היא לעת־עתה [illegible] 500 מניות, [illegible] כל אחת.

[illegible] מקבלים [illegible] מיוחדת [illegible] הזה, ובין החברים הראשונים של החברה נמצאים אינג'ינירים אחדים. משרד החברה הזאת הוא 4 בוהל בלאק, דיטרויט.

— ביום הראשון העבר שבה לניו־יורק הקבוצה הראשונה של הצירים האמריקאיים לועידה הציונית בלונדון. חברי הקבוצה הזאת הם: ראובן בריינין, פרופיסור ראדין מסאן־פראנציסקא, לואיס ליפסקי, הרב יורמאן, מר א. ה. פרומנסון ורעיתו ובורים קאצמאן.

— לשובו של בראנדייס. לפי טלגראמה אל הלשכה הציונית הראשית שבניו־יורק, יעזוב בראנדייס את לונדון לשוב לאמריקה ב־18 לאוגוסט. מחכים לבואו בניו־יורק ב־27 לאוגוסט. אתו ישוב גם [illegible].

— מפעולות הועד הפועל הציוני החדש. [illegible] הציוני [illegible] לפתוח בברלין משרדים ציוניים בשביל ארצות מזרח אירופה. המשרדים יעמדו תחת השגחתו של ד"ר האנטקה ומר ברגר.

שׁוֹנוֹת

— הבעת צערה של „ההסתדרות העברית“ על מותם הטראגי של פרופ. פרידלנדר וד"ר קאנטור ז"ל. אנו מביאים בזה את שני המכתבים של הבעת צער ששלחה ה„הסתדרות העברית באמריקה“ על־ידי מזכירה אל אשת המנוח הפרופיסור פרידלנדר ולמשפחת הד"ר קאנטור:

למרת פרידלנדר. גברתי הנכבדה:

ההסתדרות העברית באמריקה מלאה את ידי להביע בזה את רגשי צערה על הלקח ממך — [illegible] — בעלך, [illegible].

יש גדולים בתורה וקטנים במעשים טובים, ויש גדולים במעשים טובים [illegible] בתורה. ר' ישראל פרידלנדר אחד את התורה ואת המעשים הטובים [illegible] בלתי־שביחה, ושמו ינון בין טובי האומה, שמסרו נפשם על הרעיון המשולש של „קודשא־בריך־הוא, ישראל ואוריתא“.

להוריו של הד"ר קאנטור. אדוני וגברתי הנכבדים.

ההסתדרות העברית באמריקה מלאה את ידי להביע בזה את רגשי צערה [illegible] בנכם [illegible].

המציאות הבוגדה עלולה להביא את בעל־הנפש לידי יאוש. אך בראותנו, כי עוד יש בנו צעירים נאמנים וגדולי־לב כבנכם, שמסר נפשו על אהבת־האדם ואהבת־ישראל, מתחזקת בלבנו האמונה [illegible] הצדק [illegible]: ונצח־ישראל לא ישכח את שם בנכם, גבור־הרוח, אשר חי ומת בעבודתו לעמו הנדכא“.

מתקבלת החתימה על

„התרן"

בתחילת חודש ספטמבר מתחיל חצי־השנה השני של השנה השביעית ל„התורן". אָנו מבקשים מאת החותמים שחתמו רק על חצי שנה להזדרז ולשלם את דמי חתימתם למחצית השנה הבאָה, למען יגיעו גליונות „התורן" אליהם כסדרם.

כמו־כן אָנו מבקשים מאת סוכנינו בערים השונות להשוות את החשבונות החותמים בעריהם אתנו עד חודש ספטמבר.

מחיר „התורן" לשנה 4.00 דולארים, לחצי שנה 2.00 דולארים.

בקאנאדה ובארצות חוץ להוסיף עוד 50 סנטים לשנה או 25 סנטים לחצי שנה.

ה כ ת ו ב ת

HATOREN
55 Fifth Avenue
New York

קול הגאולה — המלה הציונית החיה

הדור הישן, הדור הצעיר, קוראי ע ב ר י ת, א נ ג ל י ת, י ה ו ד י ת, ימצאו את המלה הציונית החיה בארבעת העתונים היוצאים לאור על־ידי ההסתדרות הציונית.

הציונים, הרוצים למלא את תפקידם כראוי, צריכים להפיץ לאורך ולרוחב את המלה הציונית החיה — קול הגאולה.

* * *

ארבעת העתונים הציוניים היא הסגולה היותר בדוקה להפצת הציוניות. כל קורא חדש זהו לוחם נוסף בשביל הרעיון שלנו.

* * *

כל שכונה ציונית צריכה לבחור בממונה להפצת העתונים הציוניים. לממונה יש תפקיד חשוב להכנים את המלה הציונית החיה לבתי ישראל באמריקה.

* * *

הנבחרה כבר השכונה שלכם את הממונה על העתונים הציוניים?

* * *

אם כן, הודיעו לנו תיכף ומיד; אם לא, מדוע לא?

התורן
עתון שבועי
עברי לעברים.
המחיר 4 דול. לשנה.

דאָס אידישע פאָלק
עתון שבועי ביהודית.
חדשות, מאמרים,
קוריספונדנציות
מארץ־ישראל,
מאמרים ראשיים
מענינים.
המחיר $2.50 לשנה.

מאַקאַבּיאַן
ירחון
בשפה האנגלית
לגדולים.
המחיר 2 דול. לשנה.

יונג דזשודיען
ירחון מצויר
בשפה האנגלית
בשביל הדור הצעיר.
המחיר $1.50 לשנה.

הסתדרות הציונית של ארצות הברית

55 השדרה החמישית, ניו־יורק.